

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 86

SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

Bu kitabın hazırlanmasında, MEB Fransız Klasikleri dizisinde yayınlanan birinci baskısı temel alınmış ve çeviri dili günümüz Türkçesine uyarlanmıştır..

Yayına hazırlayan : Egemen Berköz

Dizgi : Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Baskı : Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.

Şubat 2000

CHATEAUBRIAND

SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

Fransızcadan çeviren:

Nermin Sankur

75. yıl coşkusuyla...

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve uyandırmaya çalışması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüşüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı

Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır. Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik. Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık. Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yarıda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz. Cumhuriyet

CHATEAUBRIAND ÜZERİNE

François René de Chateaubriand 4 Eylül 1768'de, Bretonyalı soylu bir ailenin çocuğu olarak Saint-Malo'da doğdu; 4 Temmuz 1848'de Paris'te, ünlü bir yazar ve politikacı olarak öldü. Yalnız ve üzüntülü bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirdi; doğaya tutkunluğunu dile getirdiği ilk şiirlerini 1790 yılında yayınladı. Bu arada orduya giren Chateaubriand'ın tekdüze yaşamı Fransız Devrimi'yle alt üst oldu; görevli olduğu birlik kraldan yana çıkıp ayaklanınca, kralcılara katılmayarak Amerika'ya gitti. Yalnızca doğa zenginlikleri ve kıyılderililerin yaşamıyla ilgilendiği Amerika'nın Chateaubriand üzerindeki etkisi derin olmuştur. 1792'de, Fransa'ya döndü ve Devrimde ülkeden kaçan soyluların kurduğu göçmen ordusuna girerek devrimcilerin ordusuna karşı savaştı. Çarpışmalarda yaralanıp sağlığı bozulunca Londra'ya sığındı. Chateaubriand, uzun yıllar sıkıntı içinde yaşadığı Londra'da Essai sur les révolutions (Devrimler Üzerine Deneme, 1797) adlı kitabını yazdı; sonra da, kıyılderili yaşamını ele aldığı Les Natchez adlı romanına başladı. Bu yapıtını, Fransa'ya döndükten sonra, iki ayrı roman olarak bitirecektir. Bu romanlardan

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

Atala'nın (1801) konusu uzak ülkelerde geçerken, René (1805) kendi yaşamını anlatmaktadır. Coşumcu yazın akımının Fransa'daki ilk örnekleri arasında sayılan bu iki roman Chateaubriand'a kısa sürede büyük bir ün kazandı. 1802'de yayınladığı *Le Génie du christianisme* (Hıristiyanlığın Dehası) adlı yapıtıdaysa, sanat ve uygarlıkta Hıristiyan dininin yerini ve payını göstermeye çalışmıştır.

Fransa'ya dönmekle birlikte, ne yazın, ne de siyasi yaşamında Napoleon'u destekleyen Chateaubriand; Berlin, Londra ve Roma büyükelçiliklerinde bulunmuş, bir ara da dışişleri bakanlığı yapmıştır. Roma büyükelçiliğinden ayrıldıktan sonra, 1806 - 1811 yılları arasında, Yunanistan ve Kudüs'ü de kapsayan bir Doğu yolculuğuna çıktı, bu gezide İstanbul'a da uğradı. Üç ciltlik *L'itinéraire de Paris à Jerusalem* (Paris - Kudüs Yolculuğu, 1811) adlı kitabında bu yolculuğu anlattıktan başka, bir Hıristiyanlık destanı olan *Les Martyrs* (Şehitler, 1809) adlı yapıtını da bu geziden esinlenerek yazdı. 1824'te son resmi görevi olan dışişleri bakanlığından ayrıldıktan sonra, bir yandan krallığa karşı yazılar yazmayı, bir yandan da yazın yapıtları vermeyi sürdürdü. 1844'te yayınladığı *La Vie de Rancé* (Rancé'nin Yaşamı) ve başyapıtı sayılan *Mémoires d'Outre-tombe* (Mezar Ötesinden Anılar, 1848 - 1850) bu dönemin ürünleridir. Chateaubriand, kendi kişisel görüşü açısından da olsa, tarihin ve Avrupa kültürünün bir dönemini yorumladığı bu son yapıtıyla, birçok ünlü yazarı, özellikle Lamartine ve Hugo'yu etkilemiştir.

Chateaubriand'ın 1826 yılında yayınladığı *Les Aventures du dernier Abencérage* (Son İbni Sirac'ın Serüvenleri) adlı bu küçük romanı, Fransız coşumcu yazının en güzel örneklerinden biridir.

ÖNSÖZ

Son İbni Sirac'ın Serüvenleri yazılalı aşağı yukarı yirmi yıl oldu. İspanyolları anlatış biçimim, bu yapıtın imparatorluk yönetimi altında basılamayışının nedenini yeteri derecede açıklar. İspanyolların Bonaparte'a karşı koyuşu, Avrupalının en yiğit erlerini yenmiş olan bu fatihe, silahsız bir ulusun direnişi, o dönemde büyük ve soylu özverilerden uygulanan yüreklere coşku veriyordu. Saragossa yıkıntıları hâlâ tütüyordu; onun için, ezilenlerden yana üstü kapalı bir ilgi saymakta haklı olacağı bu övgülere, sansür izin vermezdi.

Avrupa'nın eski göreneklerinin betimi, geçmiş bir dönemin utkularının anımsanması ve en şanlı hükümdarlarımızdan birinin sarayıyla ilgili anılar, aslında eski krallıktan ve atalarımızın dininden bunca söz etmeme izin verdiği için pişman olmaya başlayan sansürün pek hoşuna gitmezdi. Durmadan andığım bu ölümler, yaşayanları gereğinden çok anımsatıyordu.

Tablolarda kişilerin güzelliğini belirtmek için, çoğu kez, kaba saba bir insan resmi çizilir. Bu öyküde, kişilikleri aynı derecede yüksek, doğallıktan ayrılmayan, tutkularıyla birlikte ülkelerinin göreneklerini ve önyargılarını koruyan üç erkeği betimlemek istedim. Kadının kişiliği de, aynı ölçüler içinde belirtilmiştir. Düşlem dünyasına girdiğimiz zaman, hiç değilse bu dünya bizi gerçek yaşamın bayağılıklarından kurtarmalıdır.

Bu öykünün, yurdundan uzak kalmanın acılarını duymuş ve içinden yurduna tümüyle bağlı bir insanın yapıtı olduğu kolayca anlaşılır.

Gırnata'nın ve Elhamra'nın, Kurtuba Kilisesi'nden başka bir şey olmayan ve kiliseye çevrilen bu caminin görünümünü kendi gözlerimle yerinde görerek betimledim. Bu betimler, "Paris-Kudüs Yolculuğu" adlı yapıtımdaki şu satırlara bir ek gibidir:

"Cadix'ten Kurtuba'ya gittim. Bugün, bu kentin kilisesi olan camiye hayranlıkla seyrettim. Şairlerin mutluluk ülkesi saydıkları eski "Bétique"yi dolaştım. Andujar'a kadar çıktım ve aynı yoldan Gırnata'ya döndüm. Elhamra bana, Yunanistan'ın tapınaklarından sonra bile seyredilmeye değer göründü. Gırnata vadisi pek şirindir ve Sparta vadisine çok benzer. Magriplilerin böyle bir ülkeyi yitirdiklerine yanmaları kolayca anlaşılır." ("Paris-Kudüs Yolculuğu", VII. ve sonuncu bölüm.)

Bu öyküde sık sık Zegrinlerle İbni Siraclar arasındaki serüvenin sözü geçer. Bu serüven öyle iyi bilinir ki, bu konuda burada bilgi vermeyi gereksiz buldum. Aslında, öyküde de konunun anlaşılması için yeterince ayrıntı vardır.

Chateaubriand

SON İBNİ SİRAC'IN
SERÜVENLERİ

Son Gırnata hükümdarı Abdullah atalarının ülkesinden ayrılmak zorunda kaldığı

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

zaman, Padul Dağı'nın tepesinde durakladı. Bu yüksek yerden deniz görünüyordu. Talihsiz hükümdar Afrika'ya gitmek üzere, işte o denizden gemiye binecekti. Bu tepeden, Gırnata, Vega ve kıyısında Ferdinando ile Isabella'nın çadırlarının yükseldiği Genil ırmağı da görölüyordu. Bu güzel ülkeyi ve hâlâ şurada burada Müslümanların mezarlarının yerlerini belirten servileri görünce Abdullah ağlamaya başladı. Eskiden buyruğunda olan büyüklerle birlikte arkasından gelen annesi Ayşe Sultan, ona: "Erkek gibi koruyamadığın ülke için şimdi dişi gibi ağla!" demişti. Dağdan indiler ve Gırnata sonsuza dek gözlerinin önünden silindi.

Hükümdarlarının sonunu paylaşan İspanya Magriplileri, Afrika'da dağıldılar. Gomeles ve Zegri boyları, kökenleri olan Fas kırıllığında; Vanegalarla El Abbaslar, Oran'dan Cezayir'e dek kıyıda yerleştiler. İbni Siraclar ise Tunus çevresinde kaldılar. Kartaca yıkıntılarının karşısında bir boy kurdular; bu boy bugün de, göreneklerinin inceliği ve yasalarının yumuşaklığıyla, Afrika Araplarından ayırt edilir.

Bu aileler yeni yurtlarında, eski yurtlarının anısını yaşattılar. "Gırnata cenneti", belleklerinden hâlâ silinmemişti. Memedeki çocuklara anneleri bu cenneti anar, ninni yerine onları İbni Siracların ve Zegrilerin türkülerıyla uyuturlardı. Her beş günde bir Gırnata'ya doğru dönerek camide dua ederlerdi; sevgili kullarını yeniden o mutluluk ülkesine kavuşturması için Tanrıya yalvarırlardı. Lotophagosların (1) ülkesinin meyveleri, suları, yeşilliği ve parlak güneşi, yurtlarından edilmiş bu insanların gözünde yoktu. Al kuleler'in (2) uzağında ne tatlı meyveler ve duru pınarlar, ne taze yeşillik, ne de bakılmaya uygun güneş bulunurdu. Yurtlarından kovulmuş bu insanlardan birine Bagrada Ovaları gösterilecek olsa, başını sallar ve içini çekerek: "Aah, Gırnata!" derdi.

Özellikle İbni Siraclar, yurtlarına en duyarlı anılarla bağlıydılar. Utkularına sahne olan ülkeden ve dövüşürlerken "onur ve aşk" haykırılarıyla inlettikleri kıyılarından yüreklerine işleyen bir acıyla ayrılmışlardı. Çiftçi boyları arasında başlarına tulga giyemedikleri ve çöllerde mızrak kullanmadıkları için, kendilerini Araplarda askerlik kadar ilgi gören tıp bitkilerini incelemeye vermişlerdi. Böylece, zamanında yaralar açan bu savaşkan insanlar şimdi o yaraları iyi etme sanatıyla uğraşıyorlardı. Bu sanatla uğraşmada eski erdemlerinin bir izi kalmıştı. Çünkü, bu soylu savaşçılar, yere serdikleri düşmanlarının yaralarını çoğunlukla kendileri sararlardı.

Zamanında saraylarda oturmuş olan bu ailenin kulübesi, Mamelife Dağı'nın eteğindeki öteki göçmenlerin köyünde değildi. Bu kulübe, deniz kıyısında, Kartaca yıkıntıları arasında, Saint Louis'nin küller üzerinde öldüğü ve bugün bir Müslüman tekkesi görülen o yerde kurulmuştu. Duvarlarında, mavi zemin üzerine bir kenti topuzla yıkan iki yabancı adamın resminin olduğu aslan derisinden kalkanlar asılıydı. Bu simgenin çevresinde İbni Siracların işareti olan şu sözcükler okunuyordu: "Bu nedir ki!" Mavi ve beyaz küçük bayraklarla süslü mızraklar, bornuzlar, satenden yırtmaçlı gömlekler kalkanların yanına dizilmiş, hançerlerle palaların arasında parlıyordu.

Ötede beride zırhlı eldivenler, mücevherlerle süslü gemler, gümüşten geniş üzengiler, kınları prenseslerin eliyle işlenmiş uzun kılıçlar ve Yseultlerin, Genièvrelerin, Orianelerin bir zamanlar yiğit şövalyelere taktıkları altın mahmuzlar asılıydı.

Masalarda, bu utku ganimetleri arasında, dingin bir yaşamın belirtileri bulunuyordu. Bunlar Atlas Dağlarının tepelerinden ve Za'ra Çöllerinden koparılmış bitkilerdi. Hatta birçoğu Gırnata ovasından getirilmişti. Bu bitkilerin kimileri beden acılarına iyi gelir; daha başkalarının da ruh acılarına bile etkisi olduğu söylenirdi. İbni Siraclar, bunlardan özellikle boşuna çekilen dertleri gidermeye yarayanlara, çalgın düşlemleri ve her zaman doğup her zaman düşlem kırıklığına uğrayan mutluluk umutlarını dağıtanlara düşkündüler. Ne yazık ki bu bitkilerin birbirlerine karşıt özellikleri vardı. Çoğu kez bir yurt çiçeğinin kokusu, yurtlarından edilmiş bu soylu insanlara bir tür zehir etkisi yapardı.

Gırnata'nıyitirilmesinden beri yirmi yıl geçmişti. Bu kısa zamanda, on dört İbni Sirac yeni bir iklimin etkisine, göçebe yaşamın sıkıntılarına ve hele insanı içten içe kemiren üzüntüye kurban gitmişlerdi. Bu ünlü ailenin bütün umudu, tek bir variste toplanmıştı. Adı İbni Hamit olan bu genç, Zegrilerce Sultan El Fahime'yi baştan çıkarmakla suçlanan bir İbni Sirac'ın adını taşıyordu. Güzelliği, gözüpekliliği, inceliği ve atalarının yüce gönüllülüğünü kendinde toplamıştı. Yüzünde mertçe katlanılan yıkımın verdiği hafif bir üzüncü anlatımıyla tatlı bir çekicilik vardı. Babasını yitirdiği zaman henüz yirmi iki yaşındaydı. O zaman, gönlünün bir gereksinmesini karşılamak ve annesinden özenle gizlediği bir kararı yerine getirmek için, atalarının ülkesini ziyarete karar

vermişti.

Tunus'un bir iskelesinden gemiye bindi. Uygun bir rüzgâr onu Kartaca'ya ulaştırdı. Gemiden iner inmez Gırnata yolunu tuttu. Sierra Nevada kayalıklarının arasında ilaçlık ot toplamaya gelen bir hekim olduğunu söylüyordu. Uysal bir katır, onu yavaş yavaş bir zamanlar İbni Siracların azgın küheylanlar üstünde uçtuğu ülkeye doğru götürüyordu. Önde giden bir kılavuz, çingiraklarla ve renk renk yün püsküllerle süslü iki katır güdüyordu. İbni Hamit büyük fundalıkların ve Murcja ili'nin palmye ormanlarının arasından geçti. Kocamış olan bu palmyeleri atalarının diktiği yargısına vardı ve yüreği burkuldu. Bir yanda, Hristiyanlarla Magripliler arasındaki savaş sırasında, bir nöbetçinin gözetleme yeri olan bir kule yükseliyordu; beri yanda, Magriplilerin mimari biçiminde bir yıkıntı görülüyordu. Bütün bunlar İbni Hamit için ayrı birer acı kaynağıydı. Katırından iniyor, bitki arama bahanesiyle, doya doya ağlayabilmek için bu yıkıntıların arasına saklanıyordu. Sonra, kervanın çingirak sesleriyle kılavuzun tekdüze türküsünü dinleyip düşlemlere dalarak yoluna gidiyordu. Kılavuz, katırlarını dehlemek için onlara "güzelim, yiğidim" diyor ya da "hımbıl, inatçı" diye bağırarak paylıyordu. Uzun şarkısı ancak bu sözlerle bölünüyordu. İşlenmemiş sapsarı ovalarda, bir çobanın sanki bir orduyu yönlendirirmiş gibi güttüğü koyunlar, tek tük yolcular, yolu şenlendireceğine daha ıssız, daha gamlı gösteriyordu. Bu yolcuların hepsinin belinde kılıçları vardı. Bir pelerine bürünmüşler, başlarına yüzlerini yarı örten, kenarları aşağı doğru kıvrık geniş şapkalar giymişlerdi. Geçerken İbni Hamit'e selam veriyorlardı. O da, onların bu soylu selamlarından yalnızca Tanrı, Hazreti İsa ve şövalye sözlerini seçebiliyordu. Akşam olunca, İbni Sirac hanlarda, yabancıların arasında, onların saygısız meraklarıyla rahatsız edilmeden oturabiliyordu. Kimse onunla konuşmuyordu. Sarığı, giysisi, silahları hiçbir ilgi uyandırmıyordu. İspanya Magriplilerinin güzel yurtlarını yitirmeleri Tanrı'nın yazısı olduğu için, İbni Hamit bu ağırbaşlı fatihlere saygı duymaktan kendisini alamıyordu. Yolculuğunun sonunda, İbni Sirac daha yeğin coşkulara kapılacaktı. Gırnata, Sierra Nevada Dağları'nın eteğinde, derin bir vadinin ayırdığı iki yüksek tepe üzerinde kurulmuştur. Vadinin dibinde ve tepelerin yamaçlarında yapılmış evler kente yarılmış bir nar biçimi verdiği için, ona bu ad takılmıştır. (3) Birinin sularında altın zerrelere, ötekininkinde gümüş kumlar sürüklenen, Genil ve Duro adlı iki çay tepelerin eteklerini yalar, sonra birleşip Vega adı verilen sevimli bir ovanın ortasından kıvrıla kıvrıla akar. Gırnata'nın eteklerindeki bu ova bağlarla ve nar, incir, dut, portakal bahçeleriyle kaplıdır. Çevresini, biçimi ve rengi çok güzel olan dağlar sarar. Son derece duru bir gök, temiz ve hoş bir hava, insanın içine öyle tatlı bir uyusukluk verir ki, yalnızca geçip gitmekte olan yolcu bile bunun etkisinde kalır. İnsana öyle gelir ki, gerçek olmak için aşkın her zaman şan ve onura bağlı kalması gerekmeseydi, bu ülkede aşk duyguları yiğitlik tutkularını boğardı.

İlk Gırnata evlerinin damlarını gördüğü zaman, İb

(1) Homeros'a göre, eski Afrika'nın Lhotus yemişi yiyerek geçinen bir boyu.

(2) Gırnata Sarayı'nın kuleleri.

İbni Hamit'in yüreği öyle yeğin bir biçimde çarpmaya başladı ki, katırını durdurmak zorunda kaldı. Kollarını göğsünde kavuşturdu, gözlerini kutsal kente dikerek sessiz ve kırıltısız kaldı. Kılavuz da durdu. İspanyollar yüksek duyguları kolayca sezerler; adam bu durumdan duygulanmış göründü; Magriplinin yeniden eski yurdunu gördüğünü tahmin etti. Sonunda İbni Sirac söze başlayarak: "Kılavuz," dedi, "Bahtın açık olsun! Benden gerçeği gizleme; çünkü sen doğduğun gün, deniz dalgasızdı ve ay hilal biçimini alıyordu. Yeşil bir ormanın üzerinde yıldızlar gibi parlayan bu kuleler nedir?"

Kılavuz: "Elhamra" diye yanıt verdi.

İbni Hamit: "Ya öbür tepenin üstündeki öteki saray?" diye sordu.

İspanyol: "Bu Cennetülarif'tir," dedi. "Bu sarayda mersin ağaçları dikilmiş bir bahçe vardır. Burada sultan El Fahime ile İbni Siracın birlikte yakalandığı söylenir. Daha ötede görülen El Beyza'dır. Daha yakınıımızdakiler de Al kuleler'dir."

Kılavuzun her sözü İbni Sirac'ın yüreğini parçalıyordu. Atalarının anıtlarını tanımak için yabancılarla gereksinme duymak, aile ve dostlarının geçmişini ilgisiz kimselerin ağzından dinlemek ne acı şeydir. Kılavuz, İbni Hamit'in düşüncelerine son vererek: "Yürüyelim efendimiz, yürüyelim," dedi. "Tanrı'nın yazgısı böyleymiş. Gücünüz kırılmasın. Bugün bile Birinci François, Madridimizde tutsak değil midir? Yüce Tanrı böyle yazmış." Şapkasını eline alarak istavroz çıkardı. Sonra katırlarını dürttü. İbni Sirac da kendi katırını mahmuzlayarak: "Böyle yazılmış" diye bağırды. Sonra Gırnata'ya doğru inmeye başladılar.

Son Gırnata Kralı'nın zamanında, Calatrava başşövalyesiyle Musa arasındaki

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

çarpmada ünlü olan büyük dişbudak ağacının yanından geçtiler; El Meydan Gezisi'ni dolaştılar ve kente Elvire Kapısı'ndan girdiler. Rambla'yı tırmanarak, biraz sonra, mimarisi Magripli biçiminde olan, çevresi evlerle çevrili bir alana vardılar. Bu alanda, Vega ipeği almak için sürüyle Gırnata'ya gelen Afrika Araplarının kaldığı bir han vardı. Kılavuz İbni Hamit'i oraya götürdü.

İbni Sirac çok heyecanlı olduğu için orada dinlenemedi; yurt aşkıyla kıvranıyordu. Yüreğini alt üst eden duygulara dayanamayarak, gece yarısı Gırnata sokaklarında başıboş dolaşmak üzere çıktı. Yaşlıların ona birçok kez betimlediği anıtlardan kimilerini gözleri ve elleriyle tanımaya çalışıyordu. Karanlıklarda fark ettiği şu yüksek yapının duvarları, belki de, bir zamanlar İbni Siracların bir eviydi. Gırnata'nın ününü göklere çıkaran o eğlenceler, belki de bu sessiz alanda yapılmıştı. Bir yandan, sırmalı kumaştan üniformalarıyla süvariler geçiyor; öte yandan çiçekler ve silahlarla yüklü kadırgalar, ağızlarından ateşler saçan ve içlerinde ünlü savaşçıları gizleyen ejderler ilerliyordu; bunlar zevkin ve inceliğin buluşu olan özelliklerdi.

Ama ne yazık! İbni Hamit'in çevresinde, boynuz ve madeni boru sesleri ve aşk şarkılarının yerine derin bir sessizlik vardı. Bu sessiz kentin halkı değişmişti; artık yeneler yenilerin yataklarında yatıyorlardı. Gücüne giden genç Magripli: "Demek bu gururlu İspanyollar, atalarımı buradan sürüp şimdi onların çatıları altında uyuyorlar!" diye bağırdı. "Bense, bir İbni Sirac olduğum halde, kimsesiz, bir başıma, bir yabancı gibi atalarımın sarayının kapısında bekliyorum!"

O zaman İbni Hamit, insanların yazgısı, talihin cilveleri, devletlerin çöküşü ve sonuçta zevk ve sefa içinde yaşarken düşmanlarının baskınına uğrayarak birdenbire çiçekten çelenkleri alınıp yerine zincire vurulan Gırnata üzerine düşüncelere daldı. Yangın çıkınca, bir şölen sofrasından süsleri perişan bir durumda kaçışan çağrılılar gibi, yurttaşlarının, yuvalarını bırakarak bayramlık giysileriyle kaçıştıklarını görür gibi oluyordu.

Bütün bu düşlemler, bütün bu düşünceler, İbni Hamit'in ruhunda birbirini kovalayarak yığılıyordu. İçi acı ve yazıklanmayla dolu olarak, onu özellikle Gırnata'ya getiren düşünceleri gerçekleştirmeyi düşünüyordu. Bunları düşünürken gün doğmuştu. İbni Sirac yolunu şaşırmıştı. Handan uzakta, kentin dış mahallelerinden birinde bulunuyordu. Her yer uyuyordu; sokakların sessizliğini hiçbir gürültü bozmuyordu. Evlerin kapıları ve pencereleri kapalıydı. Yalnızca bir horozun sesi, yoksul evlerde didinme, yorulma zamanının geldiğini duyuruyordu.

Yolunu bulamadan uzun süre dolaştıktan sonra, İbni Hamit bir kapının açıldığını duydu. Eski manastırlarımızdaki Got kraliçelerini temsil eden yontular gibi giyinmiş bir genç kadının kapıdan çıktığını gördü. Kara kehlibarlarla süslü kara yelege, ince belini kısıvrak sarmıştı. Dar ve düz olan kısa etekliğinin altından ince bacaklarıyla güzel ayakları görülüyordu. Başında da kara, ipek bir örtü vardı. Sol eliyle bu örtüyü çenesinin altından bir yaşmak gibi öyle kavuşturmuştu ki yalnızca iri gözleriyle gül gibi ağız görünüyordu. Dadısı arkasından geliyor, önünden giden genç bir uşak da yakarı kitabını taşıyordu. Onun renklerine bürünmüş iki hizmetlinin biraz geriden izlediği bu tanımadığı güzel kadın, yakınlardaki bir manastırın çanlarının haber verdiği sabah yakarısına gidiyordu.

İbni Hamit, İsrafil'i ya da Hurilerin en gencini gördüğünü sandı. Şaşkınlığı ondan az olmayan İspanyol kızı da, sarığı, giysisi ve silahları soylu yüzünü daha da güzelleştiren İbni Sirac'a bakıyordu. İlk şaşkınlığı geçince, bu yabancı adama, ülkesinin kadınlarına özgü ince

(3) Kentin İspanyolca adı olan "Grenada" sözcüğü, "nar" anlamındadır. İlikli bir eda ve serbestlikle yanına yaklaşması için işaret etti. Ona: "Magripli efendi," dedi. "Gırnata'ya yeni gelmişe benziyorsunuz; yolunuzu şaşırmış olmayasınız?"

İbni Hamit şöyle yanıt verdi: "'Ey çiçekler ecesi, erkek gözlerinin şenliği, bütün Gürcü erdenlerinden daha güzel olan Hıristiyan cariyesi; tahminin doğrudur. Bu kentte bir yabancıyım. Bu sarayların arasında yiterek Magriplilerin hanını bulamadım. Muhammet senden razı olsun ve sana gösterdiğin konukseverliğin ödülünü versin."

İspanyol kızı en tatlı gülümseyişiyle: "Magripliler kibar iltifatlarıyla ünlüdürler," diye yanıt verdi. "Ama ben ne çiçekler ecesiyim, ne cariyeye, ne de Muhammet'in gözüne girmekten hoşlanıyım. Peşimden gelin beyoğlu, sizi Magriplilerin hanına götüreyim."

Kibar bir yürüyüşle İbni Sirac'ın önünden giderek, onu hanın kapısına dek götürdü. Eliyle orayı gösterdi, sonra bir sarayın arkasında gözden yitti. İnsanın erincini yitirmesi ne kolay şeydir. Artık İbni Hamit'in gönlünde yurt

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SIRAC'IN SERÜVENLERİ

sevgisinden başka bir şey daha vardı. Gırnata onun için ıssız, bırakılıp gidilmiş, gözü yaşlı, bomboş bir kent değildi. Orayı her zamanki gibi seviyor, ama yıkıntıları yeni bir sihirle güzelleştirmişti. Şimdi atalarının anısına başka bir çekicilik katılmıştı. İbni Hamit, İbni Siracların, içinde atalarının yattığı mezarı bulmuştu. Ama yakarıp secdeye kapanarak ataları için gözyaşı dökerken, İspanyol kızının arasına bu mezarlardan geçtiğini düşünüyor ve yatan atalarını daha az karayazılı buluyordu.

Atalarının ülkesine yaptığı bu ziyaretten başka bir şey düşünmek istemiyordu, ama boşuna; şafak sökerken, Duro'nun ve Genil'in yamaçlarını dolaşıyordu; ama ne yapsa boştu. Şimdi aradığı çiçek o güzel Hristiyan kızıydı. Güzelliğine vurulduğu kadının evini bulabilmek için o zamana dek boşu boşuna nasıl da uğraşmıştı. Tanrısal kılavuzunun kendisini dolaştırdığı yollardan kaç kez, yeniden geçmeye çalıştı. Kaç kez İspanyol kızının evinin yanında işittiği horozun ötüşünü ve çanın sesini tanıır gibi oldu. Bu gibi görüntülere aldanarak, hemen o yöne doğru koşuyor; ama sihirli saray karşısına çıkmıyordu. Gırnata kadınlarının bir örnek giyinişleri sık sık ona bir an umut veriyordu. Uzaktan, bütün Hristiyan kadınları gönlünün sultanına benziyordu. Yakındansa, hiçbirinde onun ince edası ve güzelliği yoktu. Sonunda, İbni Hamit yabancı kadını bulabilmek için kiliseleri dolaşmış; Isabella ile Ferdinando'nun mezarına dek sokulmuştu. Bu, şimdiye dek aşk uğrunda katlandığı en büyük özveriydi. Bir gün, Duro Vadisi'nde ot topluyordu. Vadinin çiçeklerle süslü güney yamacında, Elhamra'nın duvarları ve Cennetülarif'in bahçeleri bulunuyordu. Kuzey yamacında, El Beyza Sarayı, güzel meyve bahçeleri ve kalabalık bir halkın yaşadığı mağaramsı kulübeler vardı. Vadinin batı ucunda meşelerle servilerin ortasında, toplu bir biçimde, Gırnata'nın çan kuleleri yükseliyordu. Doğu yandaki ucunda, kayalıkların tepelerinde manastırlar, keşiş tekkeleri, eski Illiberia'dan birkaç yıkıntı ve uzaklarda, Sierra Nevada Dağlarının tepeleri görülüyordu. Bu dar vadinin ortasından Duro Irmağı akıyor ve ırmak boyunca serin değirmenler, gürültülü çağlayanlar, Romalılardan kalma bir su bendinin yıkık kemerleriyle Magripliler zamanından kalma bir köprünün yıkıntıları görünüyordu. İbni Hamit yalnızlığın tadını çıkarabilmek için ne yeterince mutlu, ne de yeterince mutsuzdu. Bu büyülü yerlerde, ilgisiz ve dalgın, dolaşıyordu. Gelişigüzel gezerken El Beyza'nın bulunduğu tepenin yamacında kıvrılıp giden ağaçlıklı bir yola saptı. Biraz sonra karşısına, bir küçük portakal bahçesinin içinde bir köşk çıktı. Bahçeye yaklaşırken gitar seslerine karışan bir insan sesi duyuldu. Bir kadının sesiyle yüzünün biçimi ve bakışları arasında, seven bir erkeği asla yarılmayan bir ilişki vardı. İbni Hamit: "Bu benim hurimdir," dedi ve yüreği çarparak yeniden dinlemeye koyuldu. Şarkıda birçok kez yinelenen İbni Sirac adını işitince yüreği hızla çarpmaya başladı. O tanımadığı kadın, İbni Siraclarla Zegrilerin öyküsünü anlatan bir Kastilya şarkısı söylüyordu. İbni Hamit coşkusuna karşı koyamaz oldu, mersin ağacından yapılmış çiti aştı ve kendisini birkaç genç kadının arasında buldu: kadınlar çığlıklar kopararak kaçıptılar. Şarkı söylemiş olan ve gitarını hâlâ elinde tutan İspanyol kıızı: "Bu Magripli beyidir!" diye bağırarak arkadaşlarını geri çağırırdı. İbni Sirac: "Ey peri kıızı, öğle sıcağında pınar arayan bir Arap gibi seni arıyordum. Gitarının sesini duydum; yurdumun yiğitlerini övüyordun. Seni güzel sesinden tanıdım. İbni Hamit'in yüreğini ayaklarının dibine koyuyorum," dedi.

Donya Blanca: "Ben de sizi düşünerek İbni Siracların türküsünü söylüyordum. Sizi gördüğümde beri bu Magripli yiğitlerinin de size benzediğini tahmin ettim," diye yanıt verdi.

Bu sözleri söylerken yanakları hafifçe kızardı; İbni Hamit, genç Hristiyan kızının ayaklarına kapanarak, ona kendisinin İbni Siracların sonuncusu olduğunu söylemek istedi. Ama, sakınarak biraz durakladı. Gırnata'da çok ünlü olan adının valiyi kaygılandıracağından çekiniyordu. İspanyollarla Araplar arasındaki savaş henüz bitmişti. Bu anda bir İbni Sirac'ın ortaya çıkması İspanyolları haklı olarak korkutabilirdi. Gerçi İbni Hamit'in, böyle tehlikelere aldırış ettiği yoktu, ama Don Rodrigo'nun kızından sonsuza dek ayrılmak zorunda kalmak düşüncesi onu titretiyordu.

Donya Blanca, Kont Gormez de Gormas'ın kızı Chimene'yle Bivarların Seyyit'inden (4) gelen bir ailenin kızıydı. Güzel Valencia fatihinin torunları, Kastilya sarayının iyilikbilmezliği yüzünden son derece yoksul düşmüştü. Dahası, o denli adları işitilmez olmuştu ki, yüzyıllarca soylarının tükenmiş olduğu sanılmıştı. Ancak, Gırnata'nın ele geçirilmesi sırasında, Bivarlar soyundan, Blanca'nın dedesi olan son oğul, soyundan sopundan çok yararlılığıyla kendini göstermişti. Kafirlerin kovulmasından sonra, Ferdinando, Seyyit'in torunlarına birçok Magripli ailesinin mal ve mülkünü bağışlayıp ona Santa-Fe Dukası sanını verdi. Gırnata'da yerleşen Duka, genç yaşta öldü. Ardında yalnızca bir oğul bıraktı; o da o zaman evli olan, Blanca'nın babası Don Rodrigo idi.

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

Don Rodrigo'nun karısı Donya Theresa de Xeres bir oğlan çocuğu dünyaya getirdi. Ona, doğar doğmaz bütün ataları gibi, Don Rodrigo adı verildi. Ama babasından ayırt edilmesi için Don Carlos diye çağrıldı. Don Carlos'un genç yaşından beri gözünün önünde olup bitenler, henüz çocuk sayılacak çağda karşılaştığı tehlikeler, aslında ağırbaşlı olan yaratılışını daha ciddi, daha sert yapmıştı. Cortez'in (5) arkasından Meksika'ya gittiğinde, ancak on dört yaşındaydı. Bu şaşırtıcı serüvenin bütün acı olaylarına tanık olmuş; bütün tehlikelerine göğüs germişti. O zamana kadar adı duyulmamış bir dünyanın son hükümdarının düşüşünü görmüştü. Bu yıkımdan üç yıl sonra Don Carlos, sanki gözüpek ve onurlu bir kralın talihsizliğe kurban gittiğini görmek istermiş gibi, Avrupa'da Pavia meydan savaşında bulunmuştu.

Yeni bir dünyayı görmesi, o zamana dek aşılmamış denizlerde yaptığı uzun yolculuklar, yazgının büyük değişmelerine tanık olması, Don Carlos'un üzüncü ve dindar düşlemgücünü yeğün bir biçimde sarsmıştı. Calatrava Şövalye Tarikatı'na katılmış, Don Rodrigo'nun ricalarına karşın evlenmemeye karar vermiş, bütün mal ve mülkünü kızkardeşine bırakmıştı.

Don Carlos'tan çok daha genç olan kızkardeşi Blanca de Bivar'ı babası pek çok severdi. Annesini yitirmişti. İbni Hamit Gırnata'ya geldiğinde, genç kız on sekizine yeni basmıştı. Bu alımlı kadın çok çekiciydi; sesi çok tatlıydı ve dans ettiğinde rüzgâr gibi uçardı. Kimileyin büyüleyici bir tavırla, Armide gibi bir arabayı sürmekten hoşlanır; kimileyin ormanlarda Tristan'a ve Galaor'a görünen o sihirli periler gibi Endülüs küheylanlarının sırtında uçardı. Bu genç kıızı; Atina'da olsaydı, Aspasya; Paris'te olsaydı, o dönemde sarayda parlamaya başlamış olan Diane de Poitiers sanırlardı. Onda, bir Fransız kadının çekiciliğiyle birlikte bir İspanyol kadının tutkusu vardı. Doğal olarak şuhluğu, gönlündeki duyguların sağlam, sevdiğine bağlı, güçlü ve soylu olmasına engel değildi.

İbni Hamit bahçede görüldüğü zaman, genç İspanyol kızlarının bağırsıklarını duyan Don Rodrigo koşup gelmişti. Blanca: "Baba, işte size söz ettiğim Magripli beyi... Şarkı söylediğimi duymuş ve beni tanımış. Ona yolunu gösterdiğim için bana teşekkür etmek üzere bahçeye girmiş," dedi. Santa Fe Dukası, İbni Sirac'ı, İspanyolların ciddi olmakla birlikte saf gönüllü inceliğiyle karşıladı. Bu ulus ruh düşkünlüğünü ve düşüncelerin aşağılığını gösteren bayağı tavırları ve sözleri bilmez. Köylünün ve efendinin dili, selamlaşması, görenek ve gelenekleri aynıdır. Bu ulusun yabancılara karşı gösterdiği güven ve eliaçıklık nasıl sınırsızsa, aldatıldıkları uğradıkları zaman öçleri de öyle ürkünç olur. Gözüpek birer yiğit ve son derece sabırlı olan bu insanlar, talihsizliğe boyun eğmezler; onu ya yener, ya da altında ezilirler. Zekâları ve zevkleri pek ince olmasa bile, duygularının coşkuluğu, düşüncelerinin coşkuluğundan ve inceliğinden doğan anlayışın yerini tutar. Gününü konuşmadan geçiren, bir şey görmeyen ve bundan üzülmeyen, bir şey okumamış, incelememiş ve karşılaştırmamış olan bir İspanyol, yıkım anında gereken gücü, alacağı kararların büyüklüğünde bulur.

O gün, Don Rodrigo'nun doğum günü olduğu için Blanca, bu güzel köşkte, babası için Tertulia denen küçük bir eğlence düzenlemişti. Santa Fe Dukası, İbni Hamit'e genç kadınların arasında oturmasını önerdi; yabancı adamın sarığı ve entarisi kadınların hoşuna gidiyordu. Kadife yastıklar getirildi. İbni Sirac bunların üzerine bağdaş kurarak oturdu; ona, ülkesiyle ve başından geçen serüvenlerle ilgili sorular soruldu. Bunlara neşeli ve nükteli yanıtlar verdi. Pek temiz bir Kastilya lehçesi konuşuyordu. Hemen her zaman "siz" yerine "sen" dememiş olsaydı, bir İspanyol'dan farkı kalmayacaktı. Bu sözcüğü öyle tatlı bir söyleyişle söylüyordu ki, genç adam arkadaşlarından biriyle konuştuğunda Blanca elinden olmadan üzülmüyordu.

Sütlü kakao, meyve ezmesiyle kar gibi ak, sünger gibi hafif ve gözlü olan şekerli küçük Malaga ekmekleri getiren birçok uşak görüldü. Bunlar yendikten sonra Blanca'ya, en usta çengileri bile gölgede bıraktığı simgesel danslardan birini oynaması için ricada bulundular. Genç kız, arkadaşlarının üstelemelerine dayanamayarak oynamak zorunda kaldı. İbni Hamit ağzını açmamış, ama susan ağzı yerine yalvaran gözleri konuşmuştu. Blanca, İspanyolların Magriplilerden öğrendikleri Zambra denen anlamlı bir dansı seçti.

Genç kadınlardan biri, gitarıyla bu yabancı oyun havasını çalmaya başladı. Don Rodrigo'nun kıızı, başındaki örtüyü çıkararak ak ellerine abanoz kastanyetler taktı. Kara saçları, su mermeri gibi ak olan boynuna dalgalar halinde döküldü. Ağzı ve gözlerinin içi hep birlikte gülüyordu. Yüreğinin coşkusuyla yüzünün rengi pembeleşti. Birdenbire, kastanyetleri şakırdatıp üç kez tempoyu vurdu. Zambra şarkısını gitarla birlikte söyledikten sonra, şimşek gibi ortaya atıldı.

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

(4) Corneille'in tragedyasında öyküleri anlatılan kişiler.

Adımlarında ne değişiklikti o! Duruşlarında ne in celikti o! Kolları kimileyin birdenbire yukarıya kalkıyor; kimileyin gevşeyerek iki yanına düşüyordu. Kimi zaman, sarhoşa dönmüş gibi ileri atılıyor, sonra acı içinde kıvrılır gibi geri çekiliyordu. Görülmeyen birini çağırır gibi başını çevirerek, çekingen bir tavırla, yeni bir kocanın öpüşüne al yanagını uzatıyor; sonra utanarak kaçıyor. Yeniden canlı ve mutlu bir edayla geri dönüyor; soylu ve sanki savaşçı adımlarla ilerliyor; yeniden çimenlerin üzerinde uçarak dönmeye başlıyordu. Oyunu, şarkısı ve gitarı eşsiz bir uyum içindeydi. Blanca'nın hafifçe boğuk olan sesinde insanı ta içinden kavrayan tuhaf bir eda vardı. İç çekişlerinden, canlı devinimlerinden, üzünçlü nakarattan, birdenbire kesilekalan şarkılardan oluşan İspanyol müziği, garip bir üzünç ve neşe karışımıdır. Bu müzik ve bu dans, İbni Sirac'ın yazgısını kesin olarak belli etti. Bu güzel şeyler, daha az yaralı bir yüreği bile büyülemeye yeterdi. Akşam üzeri Duro Vadisi'nden Gırnata'ya döndü. İbni Hamit'in terbiyeli ve soylu davranışlarından hoşlanan Don Rodrigo, olağanüstü Doğu masallarını Blanca'ya anlatmak üzere sık sık geleceğine söz almadıkça onu bırakmadı. Son derece mutlu olan Magripli,

(5) Meksika'yı ele geçiren İspanyol denizcisi.

Santa Fe Dukası'nın önerisini kabul etti ve hemen ertesi gün, gün ışığından daha çok sevdiği kızın konağına gitti.

Blanca'nın böyle bir duyguya kapılacağını hatırına getirmemesi onu sevmeye başlamasında özellikle etkili oldu. Bir kafiri, bir Magripli'yi, bir yabancıyı sevmek ona öyle garip geliyordu ki, damarlarına karışmaya başlayan bu zehire karşı hiçbir önlem almamıştı. Ama, bu sevginin belirtilerini görür görmez, tam bir İspanyol kızı gibi derdine boyun eğdi. Önceden kestirdiği acılar ve tehlikeler onu uçurumun kıyısından döndüremedi; duygularıyla uzun zaman savaştı. Kendi kendine: "İbni Hamit, Hristiyan olsun ve beni sevsin, o zaman onun arkasından dünyanın öbür ucuna bile giderim," diyordu.

İbni Sirac da, karşı konulmaz bir aşkın pençesindeydi. Yalnızca Blanca için yaşıyordu. Gırnata'ya gelmesine yol açan amaçlarla ilgili değildi. Burada aradığı bilgiyi elde etmesi pek kolaydı; ancak gözünde aşkından başka bir şey yoktu. Yaşamında değişiklikler yapabilecek bilgilerden bile kaçınıyor, hiçbir şey öğrenmek istemiyordu. "Blanca Müslüman olup beni severse son soluğuma dek onun kölesi olurum," diye düşünüyordu. İçlerinden böyle karar veren İbni Hamit'le Blanca, yalnızca duygularını birbirlerine açacakları anı bekliyorlardı. Yılın en güzel günleriydi. Santa Fe Dukası'nın kızı, İbni Sirac'a: "Henüz Elhamra'yı görmediniz," dedi. "Ağzınızdan kaçırduğunuz birkaç sözden ailenizin Gırnatalı olduğunu düşündüm. Eski hükümdarlarınızın sarayını görmekten hoşlanmaz mısınız? Bu akşam size bu yerleri göstermek istiyorum."

İbni Hamit, hiçbir gezintinin bu denli hoşuna gitmeyeceğine Muhammet'in üstüne antlar içti..

Elhamra'yı gezme saati gelince, Don Rodrigo'nun kızı karaca gibi kayalara tırmanmaya alışmış olan beyaz, rahvan bir kısraca bindi. İbni Hamit, güzel İspanyol kızını doğuya özgü eyerli bir Endülüs atıyla izliyordu. Genç Magripli atını hızla sürerken, al entarisi arkasında kabarıyor, eğri kılıcı yüksek eyerinin üzerine çarpıyor ve sarıgının üstündeki sorguç rüzgârda uçuşuyordu. Yakışıklılığundan hoşlanan halk, o geçerken: "Bu kâfir bir prenstir. Donya Blanca onu hak dinine çevirecek," diyordu.

Önce, ünlü bir Magripli ailesinin adını hâlâ taşıyan uzun bir sokaktan geçtiler. Bu sokak Elhamra'nın dış duvarına varıyordu. Sonra bir karaağaç fidanlığından geçerek bir çeşmeye ve Ebu Abdullah'ın sarayının iç duvarlarına vardılar.

Yanlarında burçlar bulunan, üstü mazgallı bir duvarda "Yargı Kapısı" denen bir kapı vardı. Bu ilk kapıyı açtılar, yüksek duvarlar ve yarı yıkıntı evler arasından kıvrılarak giden dar bir yoldan geçtiler. Bu yol onları Algibes Alanı'na götürdü. Burada, o dönemde, Beşinci Charles bir saray yaptırıyordu. Oradan kuzeye dönerek, süssüz ve yılların yıpratması sonucu çökmüş ıssız bir avluda durdular. İbni Hamit çevik bir biçimde yere atlayarak Blanca'nın katırından inmesine yardım için ellerini uzattı. Uşaklar, eşiği otlarla örtülü, bırakılıp gidilmiş bir kapıyı çaldılar. Kapı açıldı ve karşılarına birdenbire Elhamra'nın gizli yapıları çıktı.

Aşkın çekiciliğine karışan yurt özeleminin verdiği acı ve büyümlü güzelliğin coşkusuyla, son İbni Sirac'ın yüreği çarpmaya başladı. Sessiz ve kıpırtısız durmuş, bu periler sarayına şaşkınlıkla bakıyor, kendisini Arap masallarında

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SIRAC'IN SERÜVENLERİ

betimlenen o saraylardan birine getirilmiş sanıyordu. Her yerde dehlizler, çevresinde çiçek açmış portakal ve limon ağaçları bulunan beyaz mermerden su yolları, çeşmeler, ıssız avlular, İbni Hamit'in gözünün önüne serilmişti. Uzun dehlizlerin kemerli kapılarından geçtikçe, karşısına başka büyüleyici görünümler çıkıyordu. Gotik mimarlık biçimindeki bir sıra kemer kubbesini taşıyan sütunların arasından masmavi gökyüzü parlıyordu. Arabesklerle süslü duvarlar, haremın sıkıcı havası içinde nakışlar işleyen bir cariyenin düşleminden çıkmış o doğu kumaşlarına benziyordu. Bu büyüleyici yapıda sanki gevşemiş, dindarca ve savaşçı bir hava esiyordu. Magripli kırallarının bütün zevkleri tattıkları ve bütün görevlerini unuttukları bu gizemli yalnızlık köşesi, bir aşk tekkesiydi sanki.

Birkaç dakika şaşkınlık ve sessizlikten sonra, iki sevgili, şimdi sönmüş mutlulukların ve göçmüş bir gücün bir zamanlar egemen olduğu bu yere girdiler. Suların serinliği ve çiçeklerin kokusu arasında önce Mezucar Salonu'nu dolaştılar. Sonra "Aslanlar Avlusu"na girdiler. İbni Sirac'ın coşkusu her an artıyordu. Blanca'ya, "Ruhumu mutlulukla doldurmasaydın, bu yerlerin tarihini senin gibi bir İspanyol'dan sormak ne kadar gücüme gidecekti!" dedi. "Ah, buralar birer mutluluk yuvası olmak için kurulmuştur. Bense..." İbni Hamit, mozaikler arasına kazınmış Ebu Abdullah'ın adını gördü. "Ey hükümdarım!" diye bağırdı. "Ne öldün sen? İssız Elhamra'nda seni nerede bulayım?" Genç Magripli'nin gözlerinden bağlılık, dürüstlük ve onur yaşları akmaya başladı. Blanca: "Eski efendiniz, daha doğrusu babalarınızın hükümdarı iyilikbilmez bir insandı," dedi. İbni Sirac, "Ne çıkar, yıkıma uğradı ya!" diye yanıtladı.

Blanca bu sözleri söylerken onu aşk tapınağının gizli bir köşesine benzeyen küçük bir odaya götürdü. Burası pek güzel bir yerdi. Mavi renk ve yıldızla boyanmış arabesk nakışlardan örülmüş kubbeden gün ışığı bir çiçek örgüsü içinden süzülürcesine geçiyordu. Odanın ortasında bulunan bir fıskiye den sular fışkırıyor, sonra toz halinde dökülen bu su mermerden sarmal bir çanakta toplanıyordu. Santa Fe Dukası'nın kızı: "İbni Hamit, bu çeşmeye iyice bakın," dedi. "İbni Sirac'ların kesilmiş başları buraya atıldı. Ebu Abdullah'ın kuruntularına kurban ettiği zavallıların kan lekelerini şu mermerlerin üzerinde hâlâ görebilirsiniz. Saf kadınları baştan çıkaran erkeklere sizin ülkenizde işte böyle davranıyorlar!"

İbni Hamit, artık Blanca'yı dinlemiyor, yere kapanmış, atalarının kan izlerini saygıyla öpüyordu. Ayağa kalkarak: "Ah Blanca, seni bir İbni Sirac'ın bağlılığı ve ateşle seveceğime bu yiğitlerin kanı üzerine ant içerim!" diye bağırdı. Blanca gözlerini göğsüne kaldırıp güzel ellerini kavuşturarak: "Demek beni seviyorsunuz?" dedi. "Fakat sizin bir kâfir, bir Magripli, bir düşman olduğunuzu, benim de Hristiyan bir İspanyol kızı olduğumu düşünmüyor musunuz?" İbni Hamit: "Ya Hazreti Muhammet, antlarıma tanık ol..." deyince Blanca sözünü kesti: "Taptığım Tanrı'yı yadsıyan bir adamın içtiği antlara nasıl inanayım? Sizi sevdiğimi nerden biliyorsunuz? Bana bu sözleri söylemek cüretini kim verdi size?"

İbni Hamit şaşkın şaşkın: "Doğru, ben senin ancak bir kölenim. Beni erkeğin olarak seçmedin," diye yanıtladı.

Blanca: "Ey Magripli!" dedi. "Kurnazlığa gerek yok; bakışlarımdan seni sevdiğimi anladın. Sana olan aşkım sınırsızdır. Hristiyan ol, o zaman hiçbir şey beni senin olmaktan alıkoymaz. Santa Fe Dukası'nın kızı sana içini içtenlikle açıyorsa, bundan, duygularına gem vurabileceğini ve asla bir Hristiyan düşmanın onun üzerinde bir hakkı olmayacağını anlayabilirsin!" dedi.

İbni Hamit bir aşk coşkusuyla Blanca'nın ellerini tutup önce sarığının üzerine, sonra da yüreğine götürerek: "Tanrı büyüktür!" diye bağırdı. "İbni Hamit mutludur! Ya Muhammet! Bu Hristiyan kızı senin dinini kabul etsin, o zaman hiçbir şey beni..." Blanca: "Günaha giriyorsun, buradan çıkalım," dedi. Magripli'nin koluna yaslanarak, adı Elhamra Sarayı'nın bahçelerinden birine verilen On İki Aslan Çeşmesi'ne yaklaştı. Saf İspanyol kızı: "Ey yabancı," dedi. "Sarığına, silahlarına, giysisine bakıp da sevgimizi düşündüğüm zaman, bu ıssız köşede, mutsuz Sultan El Fahime ile birlikte gezinen yakışıklı İbni Sirac'ın düşlemini görür gibi oluyorum. Bu çeşmenin mermerindeki Arapça yazı ne diyor, bana söyler misin?" dedi.

İbni Hamit, şu sözcükleri okudu:

"Bahçesinde incilerle süslü dolaşan güzel sultan, bu bahçenin güzelliğini öyle artırıyor ki..." (6)

Yazıtın geri kalanı silinmişti.

İbni Hamit: "Bu yazıt senin için yazılmıştır," dedi. "Sevgili sultanım, bu saraylar yeniyken bugünkü yıkıntı durumundan daha güzel değildiler. Yosunlarla suyun akışı değişen çeşmelerin sesini dinle. Yarı yıkık kemerlerin arasından

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

görülen bahçelere, batan güneşin ışıklarına bak. Seninle birlikte buralarda dolaşmak ne mutluluk! Sözlerin bu ıssız yerlere gelin gülleri gibi kokular veriyor. Senin sözlerin arasında atalarımın dilinden bazı sözcükleri, bilsen ne büyük bir zevkle duyuyorum. Giysinin bu mermerler üzerindeki hışırtısı bile beni ürpertiyor. Hava bu güzel kokuyu saçlarından aldı. Bu yıkıntılar arasında yurdumun perisi gibi güzelsin. Acaba İbni Hamit bir gün sevebileceğini umabilir mi? O senin yanında nedir ki? Babasıyla birlikte dağları dolaşmış, çöllerdeki bitkileri tanımış... Ama ne yazık ki, senin onun yüreğinde açtığı yarayı iyi edebilecek bir tek ot bile yoktur. Silahları var ama, o şövalye değildir. Bir zamanlar kendi kendime, 'Bir kaya oyuğunda biriken deniz suyu dingin ve sessizdir, oysa hemen yanıbaşındaki koca deniz dalgalı ve gürültülüdür,' derdim. İbni Hamit! Sultanın sarayı fırtınalarla alt üst olurken senin de yaşamın bilinmeyen bir toprak köşesinde, sessiz, dingin, tanınmadan geçecektir. Ey genç Hristiyan kıızı! Ben içimden öyle diyorum, ama sen bana fırtınanın kaya oyuğundaki su damlacığını da alt üst edebileceğini kanıtladın." Blanca, kendisi için yeni olan bu dili ve bu periler yurduna öylesine uyan doğulu konuşmasını zevkle dinliyordu. Aşk, yüreğini her yandan etkiliyordu. Dizlerinin titrediğini duyumsadığından kılavuzunun koluna daha sıkı yaslanıyordu. İbni Hamit, bu tatlı yükü taşıyor ve yürürken: "Ah! Ben de bir şanlı İbni Sirac olsaydım!" diye yineliyordu.

Blanca: "Seni o zaman daha az severdim, çünkü daha çok kaygı ve acı duyardım. Böyle bilinmeyen olarak kal ve benim için yaşa. Ünlü bir şövalye çoğu kez aşkı şan ve onur uğrunda unuttur!" dedi.

İbni Hamit: "Seni o zaman böyle kaygılarla üzmezdim," diye yanıtladı.

Chimene'nin soyundan gelen genç kız: "Sen bir İbni Sirac olsaydın acaba beni ne kadar severdin?" diye sordu.

Genç Magripli: "Seni şan ve ünden daha çok, ama onurumdan daha az severdim," diye yanıt verdi.

İki sevgilinin gezintisi sırasında güneş ufkun altına inmişti. Elhamra'yı baştanbaşa dolaşmışlardı. İbni Hamit'in zihninde nice anılar uyanmıştı. Bir yanda güzel bir sultan, odasının altında yakılan tütsülerin dumanı haremın küçük pencerelerinden kokluyor; öte yanda, su kıyısındaki odada, doğunun bütün süsleriyle donanıyordu. Delicesine sevdiği yakışıklı gence bu ayrıntıyı veren de Blanca'ydı, tapılan kadındı.

Yükselen ay, Elhamra'nın ıssız avlularına ve tapınım yerlerine donuk ışığını seriyordu. Beyaz ışıkları, çimen tarhlarıyla odaların duvarlarına, gölgeden oluşan bir mimarinin oyalarını, hücrelerin kemerlerini, fışkıran suların ve meltemle sallanan fidanların oynak gölgelerini çiziyordu. Yıkık caminin kubbesinden yükselen bir servide bir bülbül ötüyor, yankı, üzünçlü ezgilerini yineliyordu. İbni Hamit, İki Kızkardeş Odası'nın mermeri üzerine, ayışığında, Blanca adını yazdı. Bu gizler sarayına uğrayacak yolcunun önüne bir giz daha çıkarmak için bu adı Arap harfleriyle yazmıştı.

Blanca: "Bu yerler insanın tüylerini ürpertiyor, buralardan uzaklaşalım. Benim alınyazım burada yazıldı. Şu sözleri unutma: Müslüman olarak kalırsan senin umutsuz sevgilinin, Hristiyan olursan mutlu eşin olurum," dedi.

İbni Hamit şöyle yanıt verdi: "Hristiyan kıızı olarak kalırsan senin dertli kölenim; Müslüman olursan mutlu kocan olurum."

Sonra, bu soylu âşıklar o tehlikeli saraydan çıktılar.

Blanca'nın sevgisi günden güne arttı. İbni Hamit'inki de öyle yeğinleşti.

Yalnızca kendisi için sevilmediğinden, uyandırdığı sevgiyi hiçbir başka nedene borçlu olmadığından o kadar hoşnuttu ki Santa Fe Dukası'nın kızına kimlerden olduğunu söylemedi. Genç kızın onunla evlenmeye razı olacağı gün, ünlü bir ad taşıdığını ona bildirmek, kendisi için büyük bir zevk olacaktı. Ama birdenbire Tunus'a çağırıldı. Annesi umarsız bir hastalığa tutulmuş olduğundan, oğlunu ölmeden önce kucaklamak ve hakkını helal etmek istiyordu. İbni Hamit, Blanca'nın konağına koşarak: "Sultanım," dedi. "Annem ölüm döşğinde, son anlarında yanında bulunmam için beni çağırıyor. Beni hep sevecek misin?"

Rengi birdenbire sararan Blanca: "Demek benden ayrılıyorsun, seni bir daha görebilecek miyim?" dedi.

İbni Hamit: "Gel," dedi. "Sana ant içireceğim, ben de sana ancak ölümün bozabileceği bir ant içeceğim. Arkamdan gel."

Dışarı çıktılar. Bir zamanlar Magriplilerin olan bir mezarlığa geldiler. Ötede beride, mezar taşı yerine dikilmiş küçük sütunlar görülüyordu. Bunların tepesinde eskiden kavuklar varmış; ama Hristiyanlar sonradan bu kavukları kırarak yerine haçlar koymuşlar.

İbni Hamit, Blanca'yı bu taşların yanına götürdü: "Blanca," dedi. "Atalarım burada yatıyor. Azrail (7) beni Tanrı'nın huzuruna çağırıcaya dek seni seveceğime bu ölümler üzerine ant içerim. Başka bir kadına asla gönül

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

vermeyeceğime ve Müslüman olacağın gün seninle evleneceğime söz veriyorum. Acaba sözünde duruyor musun ve Hak yolunu buldun mu diye, her yıl bu mevsimde Gırnata'ya geleceğim."

Blanca, göz yaşları içinde: "Ben de seni her yıl bekliyeceğim," dedi, Sana ant içerek verdiğim sözü son soluğuma kadar tutacağım ve bu güçsüz sevgilinden daha yüce olan Hristiyanların Tanrısı seni aydınlattığı gün, seninle evleneceğim." İbni Hamit yola çıktı. Rüzgârlar onu Afrika kıyılarına ulaştırdı. Oraya vardığı anda annesi son soluğunu vermişti. Tabutuna kapanarak ağladı. Aylar geçti. Yur

(6) Bu yazıt, başka birkaç yazıtla birlikte hâlâ durmaktadır. Bu betimi, Elhamra'yı kendi gözlerimle görerek yaptığımı bir daha belirtmeyi gereksiz bulurum. (Chateaubriand)

dundan uzak kalan İbni Sirac, kimi zaman Kartaca yıkıntıları arasında dolaşarak, kimi zaman Saint Louis'nin mezarının üzerine oturarak Gırnata'ya gideceği günü bekledi.

Sonunda o gün geldi. İbni Hamit bir gemiye bindi ve Malaga'ya doğru yol aldı. İspanya'nın ilk görülen burunlarını kaygıyla karışık ne büyük bir sevinç, ne büyük bir coşkuyla karşıladı. Acaba Blanca onu bu yerlerde bekliyor muydu? Çölün palmyeleri altında onun için yanıp tutuşan zavallı bir Magripli'yi hâlâ anımsıyor muydu?

Santa Fe Dukası'nın kızı, içtiği antlara bağlı kalmıştı. Babasına, kendisini Malaga'ya götürmesi için rica etmişti. Issız kıyıları çevreleyen dağların tepesinden uzaktaki gemileri, süzülüp geçen yelkenlileri gözleriyle izliyordu. Fırtınada rüzgârdan kabarmış denizi korkuyla seyrediyordu. O zaman, bulutlar arasında yitmeyi, o tehlikeli deniz yolculuğunda bulunmayı, İbni Hamit'in yaşamını tehdit eden aynı dalgalarla ıslanıp aynı kasırgada sürüklenmeyi nasıl da istiyordu. Acı acı öten bir martının büyük kıvrık kanatlarıyla dalgaları yalıyarak Afrika kıyılarına doğru uçtuğunu görünce, sevgilisine söylemesi için ona, aşkla kıvranan bir yüreğin bütün çılgınca isteklerini ve bütün tatlı aşk sözlerini fısıldıyordu.

Blanca bir gün kumsalda dolaşırken, yüksek burnu, eğri direkleri ve üç köşe yelkeni Magriplilerin incelikli ustalığını gösteren uzun bir gemi gördü; hemen limana koştu. Biraz sonra hızından suları köpürten Berberi gemisinin yaklaştığını gördü. Görkemli giysiler giyinmiş bir Magripli burunda, ayaktaydı. Hızlı hızlı soluyan ve dağınık yelesi, azgınlığını ve dalgaların gürültüsünden korktuğunu belli eden bir Arap atını iki zenci köle gemlerinden tutuyordu. Gemi geldi, yelkenlerini topladı, dalgakıranın içine girerek kıyıya yanaştı. Magripli genç kıyıya atladı; silahlarının sesiyle yer çınladı. Bir pars gibi benekli küheylanı, köleler karaya çıkardılar. Toprağa kavuşan hayvan sevincinden kişneyip şahlandı. Daha başka köleler hurma yaprakları içinde yatan bir ceylânın bulunduğu sepeti yavaşça indirdiler. Geminin sallantısından incinmesin diye hayvanın ince ayakları bağlanmış ve altına bükülmüştü. Boynunda sarısabır tanelerinden yapılmış bir tasma vardı. Tasmanın iki ucunu birleştiren altın bir plaka üzerine Arapça bir ad ve bir tılsım kazınmıştı.

Blanca, İbni Hamit'i tanıdı. Kalabalığın önünde coşkusunu belli etmemek için geri çekildi ve hizmetçilerinden biri olan Dorothea'yı, kendisini Magriplilerin sarayında beklediğini İbni Sirac'a bildirmesi için gönderdi. O sırada İbni Hamit, valiye, değerli bir ipek kılıf içinde, tırşe üzerine mavi harflerle yazılmış olan fermanını gösteriyordu. Dorothea yaklaşıp mutlu İbni Sirac'ı Blanca'nın yanına götürdü. Her ikisi de sevgilerine bağlı kaldıklarını görünce nasıl da sevindiler! Bunca uzun süre ayrı kaldıktan sonra, birbirlerini görmek ne büyük mutluluktu! O anda, sonsuza dek birbirlerini seveceklerine ne antlar içtiler!

İki Arap köle, sırtında eyer yerine al bir kolanla tutturulmuş bir aslan postu bulunan Arap atını, sonra da ceylanı getirdi. İbni Hamit: "Sultanım," dedi. "Bu, ülkemin, senin kadar zarif olan bir ceylanıdır." Blanca, sanki teşekkür etmek ister gibi ona en tatlı bakışlarla bakan sevimli hayvanın bağlarını kendi eliyle çözdü. Santa Fe Dukası'nın kızı, İbni Sirac'dan ayrıldıktan sonra Arapça'ya çalışmıştı. Ceylanın boynunda, kendi adını okuyarak uygulandı. Özgürlüğe kavuşan hayvan, uzun zaman bağlı kalan ayakları üzerinde zorlukla durabiliyordu. Yere yatıp başını hanımının dizlerine dayadı. Blanca ona taze hurmalar veriyor ve ince derisi hâlâ sarısabır ve Tunus gülü kokan bu çöl hayvanını okşuyordu. İbni Sirac, Santa Fe Dukası ile kızı, birlikte Gırnata'ya gittiler. Mutlu çiftin günleri, geçen yılki gibi geçti. Aynı gezintiler, yurdunu görünce İbni Sirac'ın tazelenen aynı üzücü, birbirlerine karşı duydukları aynı sevgi, daha doğrusu hep artan karşılıklı bir sevgi, ama bir yandan da her iki âşıkta atalarının

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

dinine karşı aynı bağlılık... Blanca: "Hıristiyan ol,"; İbni Hamit ise: "Müslüman ol," deyip duruyorlardı. Bir kez daha, onları birbirlerine çeken aşka yenilmeden ayrıldılar.

İbni Hamit, aşkın ilkyazda ülkemize getirdiği kuşlar gibi üçüncü yıl yine geldi. Blanca'yı kıyıda bulamadı; ama Magripli, sevdiği kadının yazdığı bir mektuptan, Sante Fe Dukası'nın Madrid'e gittiğini ve Don Carlos'un Gırnata'ya geldiğini öğrendi. Blanca'nın ağabeyinin yanında, arkadaşı olan bir Fransız savaş tutsağı bulunuyordu. Genç Magripli bu mektubu okuyunca yüreğinin burkulduğunu duyumsadı. Malaga'dan Gırnata'ya en acı önseziler içinde gitti. Dağlar ona korkunç bir yalnızlık içinde görünüyordu. Birçok kez geçtiği denize bakmak için başını çevirdi.

Blanca, babasının yokluğunda, bütün servetini kendisine bağışlamak isteyen ve yedi yıl uzak kaldıktan sonra yeniden kavuştuğu, çok sevdiği ağabeyinden ayrılamamıştı. Don Carlos'un, ulusuna özgü bir yiğitliği ve ağırbaşlılığı vardı. İlk silah deneyimlerini aralarında yaptığı Amerika fatihleri gibi sert ve savaşçıydı. Magriplileri yenen İspanyol şövalyeleri gibi dindar olan bu genç, yüreğinde Hıristiyan olmayanlara karşı Seyyit'den aldığı bir kin besliyordu. Kadınlarının güzelliğiyle erkeklerinin gözüpekliğinin kalıtımsal olduğu düşünülen ünlü Foix ailesinden olan Thomas de Lautrec, Kontes de Foix ile Lautrec be

(7) Chateaubriand, "L'ange du jugement m'appelera au tribunal d'Allah" diyerek, ölüm günüyle mahşer gününü ve Azrail'le İsrail'i birbirine karıştırmıştır. yi olan gözüpek ve karayazılı Odet de Foix'nın kardeşiydi. "Korkusuz ve kusursuz şövalye" diye anılan Bayard'ın, onun yaşamına mal olan çekilişi sırasında, Thomas'a on sekiz yaşındayken şövalye sanı verildi. Bir süre sonra Pavia meydan savaşında, onurundan başka her şeyini yitiren yiğit kralını savunurken vücudu delik deşik edilerek tutsak alındı.

Lautrec'in yiğitliğine tanık olan Don Carlos de Bivar, Fransız gencinin yaralarını sağalttırmıştı. Bir süre sonra, aralarında, erdem ve beğence dayanan içtenlikli bir arkadaşlık doğmuştu. Birinci François, Fransa'ya dönmüştü. Ama Beşinci Charles, öteki tutsakları alıkoymuştu. Lautrec, kralının tutsaklığına katılmak ve tutuklu bulunduğu yerde onun ayakları dibinde yatmak onurunu elde etmişti. Birinci François'nın gitmesi üzerine İspanya'da yalnız kalan genç Fransız, kaçmayacağına söz verince Don Carlos'a emanet edilmiş ve birlikte Gırnata'ya gelmişlerdi.

İbni Hamit, Don Rodrigo'nun sarayına gelip de Sante Fe Dukası'nın kızının bulunduğu odaya girdiği anda, o zamana dek hiç duymadığı acılarla kıvranmaya başladı. Donya Blanca'nın ayaklarının dibinde, onu sessizce ve beğenerek seyreden bir genç oturuyordu. Bu genç manda derisinden bir külot pantolon ve aynı renkte bir gömlek giymişti. Belindeki kayıştan zambak çiçekleriyle işlenmiş kılıcı saklıyordu. Omuzlarına ipek bir pelerin atmıştı. Başında dar kenarlı, tüylerle süslü bir şapka vardı. Dantelden kırmalı bir yakalık, göğsü üzerine kıvrılarak boynunu çıplak bırakmıştı. Doğal anlatımı yumuşak olan yüzüne kömür karası bıyıkları bir erkek ve savaşçı edası veriyordu. Ayaklarının üzerine sarkan ve kıvrılan çizmelerinde şövalyelik belirtisi olan altın mahmuzlar takılıydı.

Biraz ötede bir başka şövalye, uzun kılıcının haç biçimindeki kabzasına dayanmış, ayakta duruyordu. O da öteki şövalye gibi giyinmişti. Ama biraz daha yaşlı görünüyordu. Ateşli ve tutkulu olmakla birlikte sert ve ciddi olan görünümü saygı ve kaygı vericiydi. Gömleğinin üzerine Calatrava kızıl haçıyla birlikte "Onun için ve Kralım için" sözleri işlenmişti.

Blanca, İbni Hamit'i görünce, istemeyerek bir çığlık kopardı. Hemen: "Şövalyeler," dedi. "İşte size her zaman söz ettiğim Müslüman genci. Onun yeniden utku kazanmasından korkun. İbni Siracların hepsi, onun gibiydiler. Kimse mertlik, yiğitlik ve incelikte onları geçemezdi."

Don Carlos İbni Hamit'e doğru ilerleyerek: "Magrip beyi," dedi. "Babam ve kardeşim bana sizden çok söz ettiler. Sizin, soylu ve gözüpek bir soydan geldiğinizi sanıyorlar. Terbiyeniz ve inceliğiniz sizin kibar bir insan olduğunuzu gösteriyor. Efendimiz Beşinci Charles yakında Afrika'ya çıkacak, Tunus'la savaşa girişecektir. Umarım, o zaman er meydanında karşılaşırız."

İbni Hamit elini göğsünün üzerine koyarak yanıt vermeden yere oturdu. Gözlerini Blanca'ya ve Lautrec'e dikti. Genç Fransız, ülkesine özgü bir merakla Magripli'nin yakışıklılığına, süslü giysisine ve parlak silahlarına bakıyordu. Blanca sıkılmış gibiydi. Bütün ruhu gözlerinden okunuyordu. İçtenlikli İspanyol kızı, yüreğinin gizini saklamaya gerek görmüyordu. Birkaç dakika sessizlikten sonra İbni Hamit kalktı, Don Rodrigo'nun kızının önünde eğildikten sonra çıkıp

gitti. Magripli'nin tavırlarından ve Blanca'nın bakışlarından şaşırın Lautrec, içinde bir kuşkuyla dışarı çıktı; bu kuşku biraz sonra onda kesin bir kaniya dönüştü.

Don Carlos kızkardeşiyle yalnız kalınca: "Blanca," dedi. "Durumu açıklayın. Bu yabancıyı gördüğünüz zamanki coşkununuz nedeni nedir?"

Blanca: "Agabey, İbni Hamit'i seviyorum. Hristiyan olursa ona varacağım," dedi.

Don Carlos: "Ne? İbni Hamit'i seviyor musunuz? Demek Bivarların kızı bir Magripli'yi, bir kâfiri, bu saraylardan kovduğumuz bir düşmanı seviyor, öyle mi?" dedi.

Blanca: "Don Carlos, İbni Hamit'i seviyorum, İbni Hamit de beni seviyor," diye yanıt verdi. "Üç yıldır atalarının dininden geçmektense benden geçiyor. O soylu, onurlu ve yiğit bir gençtir. Onu son soluğuma dek seveceğim."

Don Carlos, İbni Hamit'in bu kararındaki soyluluğu anlamakla ve beğenmekle birlikte, bu Müslümanın aymazlığını da yazıklanmayla karşılıyordu. Kız kardeşine: "Talihsiz Blanca, bu aşk seni nereye götürecektir?" dedi. "Dostum Lautrec'in kardeşim olacağını ummuştum."

Blanca: "Yanılmışsın," dedi. "Ben bu yabancıyı asla sevemem. İbni Hamit'e karşı duyduğum duygulara gelince, kimseye hesap vermek zorunda değilim. Sen şövalyelik antlarına nasıl bağlıysan ben de aşk uğrunda verdiğim söze öylece bağlı kalacağım. Yalnızca şunu bil ve avun; Blanca asla bir Müslümanın karısı olmayacaktır."

Don Carlos: "Demek soyumuz yeryüzünden kalkacak, öyle mi?" diye bağırdı.

Blanca: "Soyumuzu sürdürmek sana düşer," dedi. "Aslında ilerde göremeyeceğin ve senin yolundan ayrılarak soysuzlaşacak olan çocuklardan sana ne? Don Carlos, bana öyle geliyor ki biz ailemizin son çocuklarıyız. Kimseye benzemediğimiz için, öyle sanıyorum ki soyumuzun bizden sonra sürmesine olanak yoktur. Seyyit bizim atamızdı; ardımız da olacak." Blanca bu sözleri söyledikten sonra dışarı çıktı.

Don Carlos, İbni Sirac'ın yanına giderek: "Ey Magripli," dedi. "Ya Blanca'dan vazgeç ya da vuruşmaya hazır ol."

İbni Hamit: "Bana verdiği sözü geri alman için seni kız kardeşin mi gönderdi?" diye sordu.

Don Carlos: "Hayır," dedi. "O seni her zamankinden çok seviyor."

İbni Hamit onun sözünü keserek: "Ey Blanca'nın mert kardeşi! Bütün mutluluğumu soylu aileme borçluyum. Talihli İbni Hamit! Mutlu gün! Ben de Blanca'nın Fransız şövalyesine gönül vererek bana ihanet ettiğini sanmıştım."

Don Carlos, öfkesinden kendisini tutamayarak: "Senin yıkımına yol açan şey de işte budur!" diye bağırdı. "Lautrec benim dostumdur. Sen olmasaydın, kardeşim de olacaktı. Aileme döktürdüğün gözyaşları için bana hesap ver."

İbni Hamit: "Kabul ediyorum," dedi. "Ama belki de senin ailenle dövüşen bir soydan olduğum halde bir şövalye değilim. Şövalyelik onurunu kırmadan benimle dövüşmene izin verecek bir kimseyi de çevremde görmüyorum."

Magripli'nin bu sözünden şaşırın Don Carlos, ona hem beğenceyle, hem de öfkelenerek baktı. Sonra birdenbire: "Seni ben şövalye yapacağım. Buna değersin!" dedi.

İbni Hamit, Don Carlos'un önünde diz çöktü. O da kılıcının yüzüyle omzuna üç kez vurarak Magripli'yi şövalye yaptı. Sonra Don Carlos, İbni Sirac'ın belki de göğsüne saplayacağı bir kılıcı onun beline kuşattı. Bir zamanlar onura böyle değer verilirdi.

Her ikisi de atlarına bindiler, Gırnata surlarından çıkarak Çamlıçeşme'ye geldiler. Magriplilerle Hristiyanlar arasındaki düellolar hep burada yapıldığı için, bu çeşme ünlüydü. Burada Malik el Abbas'la Ponce de Leon dövüşmüşler ve Calatrava şövalye önderi yiğit Abayados'u öldürmüştü. Bu Magripli şövalyesinin silahlarının parçaları hâlâ çam dallarından sarkıyor; ağacın kabuğunda bir ölümünden söz eden silinmiş bir yazıtın harfleri görülüyordu. Don Carlos eliyle Abayados'un mezarını İbni Sirac'a göstererek: "Bu yiğit Müslüman gibi ol, vaftizin ve ecelin benim elimden olsun! diye bağırdı.

İbni Hamit: "Ölümüm belki; ama Tanrı'ya ve Muhammet'e hamdolsun!" dedi.

Hemen gerileyip birbirlerinin üzerine kudurmuşçasına saldırdılar. Elllerinde yalnızca kılıçları vardı. İbni Hamit vuruşmada daha az beceriliydi; ama Şam'da su verilmiş çelik kılıcının keskinliği ve Arap atının çevikliği düşmanına karşı bir üstünlük sağlıyordu. Küheylanı Araplar gibi sürerek geniş keskin üzengisiyle Don Carlos'un atının sağ ayağını dizinin altından kesti. Yaralanan hayvan yere yıkıldı ve başarılı atılışıyla atsız bıraktığı Don Carlos, kılıcını kaldırarak İbni Hamit'e doğru yürüdü. İbni Hamit de yere atlayarak Don Carlos'u mertçe karşıladı. İspanyol'un ilk vuruşlarını çeldi. Şam çeliği Don Carlos'un kılıcını kırdı. İki kez talihsizliğe uğrayan Don Carlos, öfkeden ağlayarak düşmanına:

"Vur Magripli, vur; silahsız kalan Don Carlos sana ve bütün soyuna meydan

okuyor!" diye bağırdı.

İbni Sirac: "Sen beni öldürebilirdin; ama ben seni yaralamayı bile aklımdan geçirmemişim. Yalnızca kardeşin olmaya uygun olduğumu kanıtlamak ve beni küçük görmene engel olmak istedim," dedi.

Bu sırada uzaktan bir toz bulutu görüldü. Lautrec ve Blanca, rüzgâr gibi hafif iki Fas kırsağını sürüyorlardı. Çamlıçeşme'ye gelerek, yarım kalmış dövuşü gördüler.

Don Carlos: "Yenildim," dedi. "Bu şövalye bana yaşamımı bağışladı. Lautrec, dövuşü siz sürdürürseniz, belki benden daha talihli çıkarsınız."

Lautrec, ağırbaşlı ve tatlı bir sesle: "Yaralarım bu kibar şövalyeye karşı dövuşmeyi kabul etmememin özüdür," dedi; sonra kızarak: "Dövuşünüzün nedenini öğrenmeyi, belki de içime acı olacak bir gizi bilmeyi asla istemiyorum," diye ekledi. "Blanca yanında kalmamı söylemeyecek olursa ben çıkar giderim, her şey yoluna girer."

Blanca: "Ağabeyimin yanında kalıp bana kızkardeşiniz gibi bakacaksınız, şövalye," dedi. "Buradaki bütün yürekler dertlidir. Yaşamın bütün acılarına dayanmayı bizden öğreneceksiniz."

Blanca üç şövalyenin birbirlerine el vermeleri için üsteledi; üçü de geri çevirdiler; Don Carlos: "İbni Hamit'den nefret ediyorum!" diye bağırdı. Lautrec: "Onu kıskanıyorum," dedi. İbni Sirac: "Ben de Don Carlos'u beğeniyor, Lautrec'e acıyorum. Ama onları asla sevmeyeceğim," dedi.

Blanca: "Hep bir arada kalalım. Aranızdaki beğenme duygusu er geç dostluğa çevrilir. Burada buluşmamıza neden olan acı olayı Gırnata'da kimse bilmesin," diye ekledi.

O andan sonra Santa Fe Dukası'nın kızı, İbni Hamit'i bin kat çok sevdi. Aşk, yiğitliği sever. Yiğit bir adam olduğuna göre, Don Carlos ona yaşamını borçluydu; öyleyse İbni Sirac kusursuz bir insandı. Blanca'nın salık vermesi üzerine İbni Hamit, Don Carlos'un öfkesinin geçmesi için birkaç gün konağa gelmedi. İbni Sirac'ın, ruhunu acı tatlı türlü duygular kaplamıştı. Bir yandan, bu denli bağlılık ve sıcaklıkla sevildiğini bilmek son derece hoşuna gidiyordu; öte yandan atalarının dininden vazgeçmeden asla mutlu olamayacağını bilmek, cesaretini kırıyordu. Aslında acılarına bir umar bulamadan yıllar geçmişti. Yaşamının geri kalan yılları da böyle mi geçecekti?

Bir akşam, en ciddi ve en tatlı düşüncelere dalmışken, günün sonunu bildiren kilisenin çanlarını duymuştu. Blanca'nın Tanrısı'nın tapınağına girerek, içinden, Yaradan'a danışmayı düşündü.

Dışarı çıkarak, Hristiyanların kiliseye çevirdiği eski bir caminin kapısına geldi. Bir zamanlar, Tanrısı'nın ve yurdunun tapınağı olan bu yere, yüreği üzüncü ve inançla dolu olarak girdi. Tapınım henüz bitmişti. Kilisede kimsecikler yoktu. Bir ormanın düzenli dikilmiş ağaçlarının gövdelerine benzeyen sütunların arasına kutsal bir loşluk çökmüştü. Arapların ince mimarisi Gotik biçimiyle birleşmiş, inceliğinden bir şey yitirmeden dinsel düşüncelere daha uyan ciddi bir görünüme bürünmüştü. Kubbelerinin içini birkaç lamba hafifçe aydınlatıyordu. Ama yanan birçok mumun ışığında, mihrap hâlâ iyice görülüyor, üstündeki yıldızlarla değerli taşlar parılıyordu. İspanyollar dinsel yerlerini süslemek için varlarından yoklarından vazgeçmeyi bir onur sayarlar. İsa'nın; dantel tüller, incili taşlar, yakuttan demetlerle kaplı yontusuna yarı çıplak bir halk kitlesi tapınır.

Geniş kubbeli bu kilisede oturulacak hiçbir yer yoktu. Altındaki mahzende tabutların bulunduğu mermer zeminde zenginlerle yoksullar diz çökerek, aynı biçimde dua ederlerdi. İbni Hamit, adımlarının gürültüsüyle inleyen sessiz kilisenin ortasına doğru ağır ağır ilerliyordu.

Bu eski Müslüman camisinin uyandırdığı anılar ve Hristiyanların dininin yüreğinde yarattığı duygularla aklı karmakarışıkta. Bir sütunun dibinde önce mezar üzerine dikilmiş bir yontu sandığı kırırdamayan bir insanın ayrımına vardı; ona doğru yaklaşıncı diz çökmüş, başı saygıyla öne eğik ve kolları göğsü üzerine kavuşmuş genç bir şövalye gördü. Şövalye, İbni Hamit'in adımlarının gürültüsünü hiç duymamış gibi kıymıldamadı. Daldığı derin düşüncüyü hiçbir yaşam belirtisi bozmuyordu. Kılıcı önünde, yerde; üstünde tüyler bulunan şapkasıysa yanında, mermerin üzerindeydi. Sanki doğaüstü bir gücün etkisi altındaymış gibi yerinde kıpırtısız duruyordu; bu, Lautrec'ti. İbni Sirac, içinden: "Ah!" dedi. "Bu güzel Fransız gencinin belki de Tanrı'dan, büyük bir dileği olacak. Yiğitliğiyle ünlü olan bu savaşçı genç, burada, Yaradan'ın önünde, en zavallı, en silik bir insan gibi içini döküyor. Öyleyse ben de utkunun ve şövalyelerin Tanrısına dua edeyim."

İbni Hamit tam mermerin üzerine diz çökeceği sırada, bir lambanın ışığında, yarı dökük alçıların altında, birtakım Arap harflerinin ayrımına vardı; bu, Kuran'dan bir ayetti. Yüreği pişmanlıkla dolarak, yurduna ve dinine bağlılığını

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SIRAC'IN SERÜVENLERİ

bozulmasına yalnızca bir an kala bu kiliseden hemen dışarı fırladı. Bu eski caminin çevresindeki mezarlık; portakal, servi, hurma ağaçları dikilmiş, içinde iki çeşme bulunan bir tür bahçeydi. Yakınında bir manastır vardı. İbni Hamit kemerlerden birinin altından geçerken kiliseye girmekte olan bir kadını gördü. Başında bir örtü olmasına karşın, Santa Fe Dukası'nın kızını tanıdı; onu durdurarak: "Bu kiliseye Lautrec'i aramaya mı geldin?" dedi. Blanca: "Bu bayağı kıskançlıkları bir yana bırak; seni artık sevmeseydim bunu sana söylerdim; seni aldatmaya asla gönül indirmem. Buraya senin için dua etmeye geldim. Artık hep senin için dua ediyorum. Senin uğruna, ruhumun esenliğini unutuyorum. Aşkın zehiriyle beni sarhoş etmemeli ya da benim Tanrıma tapınmayı kabul etmeliydin. Bütün ailemin huzurunu kaçırdın. Ağabeyim senden nefret ediyor. Babam kocaya varmaya yanaşmadığım için son derece üzgün. Sağlığımın bozulduğunu anlamıyor musun? Şu ölümler ülkesine bak; ne güzel! Hristiyanların mihrabı önünde benim dinimi kabul etmekte gecikersen, biraz sonra ben de onların arasına karışacağım. Kendi kendimle yaptığım savaşım yavaş yavaş ömrümü kemiriyor. Sana karşı duyduğum sevgi tehlikede olan yaşamıma her zaman destek olamaz. Senin deyişinle söylüyorum: Düşün ki, ey Magripli, mumu yakan ateştir; ama onu tüketen de ateştir." Blanca, bu son sözlerin etkisiyle ezilmiş olan İbni Hamit'den ayrılarak kiliseye girdi.

Artık olan olmuştu. İbni Sirac yenilmişti. Dininden dönecekti. Bu konuda kendisiyle ne zamandır savaşmıştı. Blanca'nın ölümünü düşünmek kaygısı bile İbni Hamit'in yüreğindeki öteki duyguları sildi. Kendi kendine: "Belki de gerçek Tanrı Hristiyanların tanrısıdır. Bu Tanrı Blanca'nın, Don Carlos'un ve Lautrec'in Tanrısıysa, demek ki bütün soylu ruhların Tanrısıdır," diye düşündü. Bu düşünceler içinde İbni Hamit, Blanca'ya kararını bildirmek, üzüntüler ve gözyaşlarıyla geçen bir yaşamı, neşe ve mutluluk dolu bir yaşama çevirmek için ertesi günü sabırsızlıkla bekledi. Santa Fe Dukası'nın konağına ancak akşama doğru gidebildi. Orada, Blanca'nın ağabeyiyle birlikte Lautrec'in bir eğlence düzenlediği Cennetülarif'e gitmiş olduğunu öğrendi. İçi kuşkularla yeniden burkulan İbni Hamit, koşarak Blanca'nın arkasından gitti. Lautrec, İbni Sirac'ın geldiğini görünce kızardı. Don Carlos da Magripli'yi, içinde beğenme duyguları beliren soğuk bir incelikle karşıladı.

Cennetülarif'in "Şövalyeler Salonu" denen bir odasında, Lautrec İspanya'nın ve Afrika'nın en güzel meyvelerini hazırlamıştı. Bu odanın duvarlarında Pelasge, Seyyit, Gonzalve de Cordovo gibi Magriplileri yenen şövalyelerin ve prenslerin resimleri asılıydı. Son Gırnata kiralının kılıcı da bu resimlerin altında bulunuyordu. İbni Hamit, acısını içine gömerek, aslan gibi bu tablolara bakarken: "Biz resim yapmasını bilmeyiz," dedi.

Gözlerinin elinde olmadan Abdullah'ın kılıcına takıldığını gören mert Lautrec, İbni Sirac'a: "Müslüman şövalye, bu eğlenceye onur vereceğinizi tahmin etseydim sizi bu salona kabul etmezdim. Her gün bir kılıc yitiriliyor. Ben, kırılların en yiğitinin kendi kılıcını talihli düşmanına teslim ettiğini gözlerimle gördüm," dedi.

Genç Magripli, yüzünü giysisinin eteğiyle örterek: "Ah!" diye inledi, "İnsan kılıcını Birinci François gibi yitirebilir, ama Abdullah gibi yitirmek..." Gece olmuştu. Şamdanlar getirildi. Konuşmanın konusu değişmişti. Don Carlos'tan Meksika'nın bulunuşunu anlatmasını rica ettiler. O, İspanyol ulusuna özgü gösterişli bir söz gücüyle, bu bilinmeyen dünyayı anlattı. Montezuma'nın yıkımını, Amerikalıların göreneklerini, kastilyalıların yiğitliklerini, dahası, kendi yurttaşlarının ne övgüye, ne de ayıplamaya uygun bulduğu kıyıcılıklarını anlattı. Bu öyküler, İbni Hamit'in pek hoşuna gitmişti. Araplar böyle yürek çarptıran öykülere bayılırlar. O da Kostantiniye yakınlıkları üzerinde yeni kurulan Osmanlı İmparatorluğu'ndan söz açtı. Ama Hazreti Muhammet'in kurduğu ilk İslam imparatorluğunun yok olmasına da bir yandan yazıklanmaktan kendini alamıyordu. O mutlu dönem, İnananlar başbuğunun çevresinde, Güzeller Güzeli, Yürekler Gücü, Başları Döndüren Zübeyde'nin ve aşk yüzünden köle olan Ganem'in dillere destan olduğunu görmüştü. Lautrec de, Birinci François'nın sarayındaki inceliği, barbarlığın koynunda yeniden doğan sanatları, yeni zamanların görgüsüyle birleşmiş olan eski zamanların onur, dürüstlük ve yiğitliğini anlattı. Yunan mimarlık biçemiyle bezenen küçük Gotik kulelerden, süslerinin görkemini Atinalıların inceliğiyle artıran Galyalı kadınlardan söz etti. Bu sözlerden sonra, bu eğlencenin tanrıçasını eğlendirmek isteyen Lautrec, eline bir gitar aldı ve yurdunun bir dağ havası üzerine yazdığı şu şarkıyı okumaya başladı: (8)

İçimde anısı öyle derin
Doğduğum o güzel yerlerin!
Ah kardeşim, ne güzeldi günleri

Fransa'nın!
Yurdum, sana bağloyım candan
Her zaman!
Anımsar mısın, hani annemizin
Ocağı başında kulübemizin
Bizi hayran, bağrına basışını
Yavrucuğum,
Nasıl öperdik o apak saçlarını
İkimiz?

Sana elbet anımsatır belleğin
Şatomuzu, Dore çayında yıkanan.
Magriplilerden kalma o pek eski
Kuleden
Çanlar duyulurdu günün bittiğini
Bildiren.

Anımsar mısın o durgun gölü,
Kırlangıçtı sularını okşayan,
Rüzgâr nasıl yatırırdı sazları
Durmadan.
Ne güzeldi güneşin o sularda
Battığı an.
Kim verecek "Hélène"imi bana kim?
Nerde benim dağlarım, meşelerim.
Hep onları anımsar da ağlarım;
İçimden.
Yurdum sana bağloyım candan
Her zaman.

Lautrec, şarkının son bölümünü bitirirken, güzel Fransa'nın özlemiyle akan
gözyaşlarını eldivenleriyle sildi. Lautrec gibi yurdunu yitirmekten acı duyan
İbni Hamit, yakışıklı tutsağın üzüntüsünü yoğun olarak duydu. Kendisine gitarla
bir şarkı söylemesi rica edildiği zaman İbni Sirac bir tek türkü bildiğini;
bunun da Hristiyanların pek hoşuna gitmeyeceğini söyleyerek özür diledi.
Don Carlos küçümseyen bir tavırla: "Utkumuza ağlayan Müslümanların şarkısıysa,
söyleyebilirsiniz," dedi. "Yenilenlerin gözyaşları doğal görülür."
Blanca atıldı: "Evet, onun içindir ki bir zamanlar Magriplilerin boyunduruğu
altında yaşamış olan atalarımızdan bize böyle üzümlü türküler kalmıştır."
İbni Hamit, İbni Sirac boyunun bir ozanından öğrenmiş olduğu türküyü söylemeye
başladı: (9)

Kral Don Juan
Atla bir dağdan
Geçerken görüverdi
Gırnata kentini;
Kral dedi ki birden:
Minnacık kent, sana
Veriyorum yüreğimi
Hem de elimi ben.

Sen benim olacaksın
Ve neler alacaksın
Armağanım olarak.
Cordova'yı, Sevilla'yı,
Görkemli giysileri,
İncileri, elmasları
Vereceğim hep sana
Aşkımız için sevgili.

Gırnata yanıt verdi;
Büyük Leon kralı, dedi,
Magripli'ye bağloyım ben
Yüreğimden, etimden.
Senin olsun elmaslar
Bezek olarak benim
Çevremde taş kemerim,
Güzel çocuklarım var.
Böyle anlattın,

Bizi aldattın.
Ne acımasızca bir yalan.
Gırnata, sözünde durmayan!
Bir ilençli gâvur
Siracoğullarının
Mirasına kondu;
Ne denir, kara yazı!

Artık asla bir deve
Ulaştırmaz, şadırvan
Yanındaki türbeye
Hactan dönen Arabı.
Bir ilençli gâvur
İbni Sirac'ın
Mirasına kondu;
Ne denir, kara yazı!

Ey güzel Elhamra!
Ey Tanrı'nın sarayı!
Güzel çeşmeler kenti.
Yeşil çayırırlar ırmağı.
Bir ilençli gâvur
Siracoğullarının
Mirasına kondu;
Ne denir, kara yazı!

(8) Halkın da pek iyi bildiği bu türkünün sözlerini, tatlı bir Auvergne dağ
ezgisi üzerine ben yazmıştım. (Chateaubriand)
Bu ezgilerin saflığı, türküde Hıristiyanlara karşı ilençler savrulmasına karşı,
gururlu Don Carlos'u bile duygulandırmıştı. Kendisine söyletmeseler daha hoşnut
olacaktı, ama Lautrec'in hatırı için, onun ricalarına boyun eğdi. İbni Hamit
gitarı Blanca'nın ağabeyine verdi. O da ünlü atası Seyyit'in utkularını
söylemeye başladı: (10)

Afrika kıyılarına gitmek üzredir
Seyyit, yiğitler yiğidi, silahlı.
Gitarıyla söylemekte Chimene'ye
Onurunun esinlediği dizeleri.

Chimene der: Git, dövüş Araplarla
Ama kesinlikle yenmiş dön bu savaştan.
İnanırım ki tapıyor Rodrigo bana
Onurunu üstün tutarsa aşkımdan.

Verin bana mızrağımı, tulgamı
Göstereyim Rodrigo yılar mı hiç.
Er meydanında düşman umurumda mı?
Dövüşürüm onur için, yar için.
İnce davranışıyla ünlü Magripli
Senin ezgilerinle benim zafer türküm
Saracak İspanya'yı çılgınlık gibi
Onur ve aşk sözleriyle ördüğün.

Endülüsümüzün kırılarında
Yaşlı Hıristiyanlar övecekler beni.
Diyecekler, canından üstün tutardı o
Tanrısını, kralını, onuru ve Chimene'yi.

Zafer şarkıma uyarak

(9) Cadix'le El Cezire arasındaki dağlık yöreyi dolaşırken, bir ormanın
ortasındaki bir handa durakladım. Orada, ateşin yanında, sazdan hasır ören iki
küçük kardeşten başka kimseyi görmedim. Bunlardan biri on dört, on beş
yaşlarında bir oğlan; öteki, aşağı yukarı aynı yaşta bir kız çocuğuydu. Ezgisi
sıradan ve yalın olan (ama sözlerini anlayamadığımı) bir şarkı söylüyorlardı;

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SIRAC'IN SERÜVENLERİ

dışarda hava çok kötüydü. Bu handa iki saat kaldım. Genç han sahipleri, şarkıyı öyle çok yinelemişlerdi ki, onu ezberlemiştim. İbni Sirac'ın türküsünü işte bu ezginin üzerine yazdım. Bu iki küçük İspanyol'un şarkısında belki de İbni Hamit anlatılıyordu. Aslında, Gırnata ile Kral Leon arasındaki konuşma da bir İspanyol türküsünden alınmıştır.

İspanya bir gün çileden çıkıverecek.

Sonuçta, bu üç türkünün üç halk ezgisi üzerine söylendiği zaman bir değeri olabilir. Aslında bu türküler, öykünün bir sona varmasına yardım ediyorlar.

Bu türküyü gür bir erkek sesiyle söylerken, Don Carlos'un öyle gururlu bir edası vardı ki, onun Seyyit'in ta kendisi olduğu sanılırdı. Lautrec, dostunun yiğitlik coşkusuna katılıyordu; ama, İbni Sirac, Seyyit'in adını işitince sararmıştı: "Hristiyanların 'Savaş Yıldızı' adını verdikleri şövalyeye, bizler 'Acımasız' deriz. Yücegönüllülüğü de yiğitliği derecesinde olsaydı..." Don Carlos, İbni Hamit'in sözünü keserek, öfkeyle: "Yücegönüllülüğü, yiğitliğini de aşıyordu ve ailemin atası olan bu yiğit adama ancak Magripliler böyle kara çalabilirler!" diye bağırdı.

İbni Hamit, yarı uzanmış olduğu yerden kalkarak: "Ne söylüyorsun?" diye bağırdı. "Sen Seyyit'in soyundan mısın?"

Don Carlos: "Onun kanı benim damarlarımda akıyor. Tanrımın düşmanlarına karşı içinde tutuşan kine bakıyorum da bu soylu atalardan geldiğimi anlıyorum!" dedi. İbni Hamit, Blanca'ya bakarak: "Demek siz Gırnata'nın ele geçirilmesinden sonra mutsuz İbni Siracların yurtlarını alarak atalarının mezarını korumak isteyen yaşlı bir İbni Sirac'ı öldüren o Bivarlar soyundansınız, öyle mi!? dedi. Don Carlos öfkeden köpürerek: "Magripli!" diye bağırdı. "Bil ki benden hesap sorulmasına asla izin vermem! Bugün İbni Siracların mal ve mülküne sahipsem, atalarım bunları kanları pahasına elde etmişlerdir ve bunu ancak kılıçlarına borçludurlar."

Gittikçe heyecanlanan İbni Hamit, "Bir şey daha söyleyeyim," dedi. "Yurttan uzakta, Bivarların Sante Fe sanını taşıdıklarını bilmiyorduk. Benim yanılmamın nedeni de budur."

Don Carlos: "İbni Siracları yenen o Bivar'a bu sanı, Katolik Ferdinando vermiştir!" dedi.

İbni Hamit'in başı göğsüne düştü. Şaşkınlık içinde kalan Don Carlos, Lautrec ve Blanca'nın aralarında ayakta kaldı. Gözyaşları kemerine takılı hançerinin üzerine sel gibi akıyordu: Beni bağışlayın," dedi. "Biliyorum, erkekler ağlamamalıdır; dökecek daha çok gözyaşlarım olduğu halde bundan sonra onları içime akıtacağım. Beni dinleyin:

Blanca, sana olan aşkım Arabistan'ın kızgın rüzgârları gibi yakıcıdır. Artık yenilmiştim; sensiz yaşamıyordum. Dün bu Fransız şövalyesini dua ederken görünce, kilisenin mezarlığında bana söylediğin sözlerin de etkisiyle senin Tanrını tanımaya ve inancımı sana sunmaya karar vermiştim."

Blanca'nın sevinçli, Don Carlos'un şaşkın bir davranışı İbni Hamit'in bir an sözünü kesti. Lautrec yüzünü elleriyle kapadı. Magripli onun düşüncesini kestirdi ve acı bir gülümseyişle başını sallayarak: "Umudunu büsbütün yitirme şövalye," dedi. "Sen de Blanca; son İbni Sirac için ömrünün sonuna dek ağla."

Blanca, Lautrec ve Don Carlos, üçü de ellerini göğse kaldırarak: "Son İbni Sirac mı?" diye bağırdılar.

Sonra derin bir sessizlik çöktü. Hepsinin yürekleri kaygı, umut, kin, aşk, şaşkınlık ve kıskançlıkla alt üst oldu. Biraz sonra, Blanca diz çökerek:

"Tanrım!" dedi. "Seçimimin nasıl da yerinde olduğunu gösterdin. Ben ancak yiğitlerin soyundan gelen bir erkeği sevebilirdim."

Öfkelenen Don Carlos: "Burada, Lautrec'in yanınızda olduğunu unutmayın kardeşim!" diye bağırdı.

İbni Hamit, "Don Carlos, öfkelenme!" dedi. "Sizi huzuruza kavuşturmak asıl bana düşer." Sonra yeniden yerine oturan Blanca'ya dönerek, "Göklerin meleği, aşk ve güzellik perisi; İbni Hamit son soluğuna dek kölen olacak. Ama yıkımının derecesini öğrenmelisin. Atalarının yurdunu savunurken öldürdükleri yaşlı adam, benim dedemdi. Senden sakladığım ya da senin bana unutturmuş olduğun bir gizi daha öğren: Bu üzüncü dolu yurdu görmeye geldiğimde amacım, Bivarlar soyundan bir erkeği bulup ondan atalarımıza döktürmüş olduğu kanın hesabını sormaktı." Blanca, soylu bir ruhu gösteren acı bir sesle: "Öyleyse kararın nedir?" diye sordu.

İbni Hamit: "Sana layık tek kararım şudur: Seni verdiği sözden kurtaracağım."

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SIRAC'IN SERÜVENLERİ

Tanrılarımızın, yurtlarımızın ve ailelerimizin düşmanlığı karşısında, senin de, benim de görevlerimizi yerine getirebilmemiz için, buradan sonsuza dek ayrılacağım ve öleceğim. Günün birinde, benimle ilgili anılar yüreğinden silinirse; her şeyi unutturan zaman, belleğinden İbni Sirac'ın anısını yok ederse... Bu Fransız şövalyesiyle... Ağabeyinin hatırı için bu özveride bulunmalısın."

Lautrec birdenbire ayağa kalkarak Magripli'yi kucakladı: "İbni Hamit!" diye bağırdı. "Yücegönüllülükte beni yeneceğini sanma. Ben bir Fransızım; Bayard beni şövalye yaptı. Kanımı kralım için döktüm; ben de, kralım ve manevi babam gibi korkusuz ve kusursuz olacağım. Aramızda kalırsan, Don Carlos'tan, kız kardeşiyle evlenmene izin vermesini dileyeceğim. Gırnata'dan ayrılacak olursan, hiçbir aşk sözüyle sevgilini rahatsız etmeyeceğim. Erdemini anlamamış olan Lautrec'in senin yıkımından yararlanmaya kalkışması gibi acı bir düşüncüyü gideceğin uzak yerlere asla götürmeyeceksin!"

Genç şövalye, bir Fransız'ın canlılığı ve ateşliliğiyle Magripli'yi kucaklıyordu.

Don Carlos: "Şövalyeler," dedi. "Sizin soyluluğunuzdan da ancak bunu beklerdim. İbni Hamit, sizin Son İbni Sirac olduğunuzu nereden anlayabilirim?"

İbni Hamit: "Davranışlarımdan," diye yanıtladı.

İspanyol: "Onu anlıyorum; ama düşüncemi söylemeden önce, bu soydan olduğunuzla ilgili kanıt gösterin," dedi.

İbni Hamit, İbni Sıraçların, boynundaki bir altın zincire bağlı olan ve babadan oğula geçen halkasını koynundan çıkardı.

Don Carlos bunu görünce elini İbni Hamit'e uzattı: "Şövalye," dedi, "Sizin krallar soyundan, dürüst bir adam olduğunuzu anladım. Ailem konusundaki düşüncelerinizle bana onur veriyorsunuz. Gizlice aramaya geldiğiniz dövüşü kabul ediyorum. Yenilecek olursam, bir zamanlar sizin olan bütün mal ve mülküm tümüyle size geri verilecektir. Dövüşmekten vazgeçecek olursanız, o zaman size önereceğim şeyi kabul edin. Hristiyan olun ve Laturec'in sizin adınıza istediği kız kardeşimle evlenin."

Öneri çok çekiciydi; ama İbni Hamit'in özyapısı bunu yenecek denli sağlamdı; bir yandan aşk, bütün gücüyle İbni Hamit'in gönlüne sesleniyor; öte yandan, işkence edenlerle edilenlerin birleşmesi düşüncesini ürpererek karşılıyordu. Atalarının mezardan çıkarak kutsallıkları çığneyen bu birleşmeyi ilençle yüzüne vurduğunu görür gibi oluyordu. Acıyla kıvranan İbni Hamit: "Ah!" diye inledi. "Burada, bu denli yüce ruhlu ve yücegönüllü insanlara niçin rasladım? Kendilerinden ayrılınca neler yitirdiğimi daha iyi anlamak için mi? Blanca karar versin," dedi. "Aşkına layık olmam için ne yapmam gerektiğini o söylesin!"

Blanca: "Yine çöle dön!" diye bağırdıktan sonra bayıldı.

İbni Hamit, Blanca'yı Tanrı'dan da üstün tutar gibi, onun önünde secdeye kapandı ve tek bir söz söylemeden dışarı çıktı. Hemen o gece Malaga'ya gitmek üzere yola koyuldu. Oran'a uğrayacak bir gemiye bindi. Her üç yılda bir, Fas'tan yola çıkarak Afrika'yı geçip Mısır'a varan ve Yemen'de Mekke kervanıyla birleşen bir kervanın Oran çevresinde konakladığını gördü. İbni Hamit, hacıların arasına karıştı.

İlk zamanlar sağlığı bozulduğu için ölümle pençelesen Blanca iyileşti. İbni Sirac'a verdiği söze bağlı kalan Lautrec, genç kızın yanından uzaklaştı. Sante Fe Dukası'nın kızının üzüntüsünü artıracak tek söz ağzından çıkmadı. Blanca, her yıl sevgilisinin Afrika'dan geldiği mevsimde, Malaga dağlarında başı boş dolaşıyor; kayalıklarda oturarak denize ve uzaktan geçen gemilere bakıyor; sonra Gırnata'ya dönüyordu. Geri kalan zamanını Elhamra'nın yıkıntıları arasında geçiriyordu. Ne ağlıyor, ne de İbni Hamit'den söz ediyordu. Onu gören bir yabancı, mutlu sanırdı. Ailesinden bir tek o kalmıştı. Babası üzüntüden ölmüş; Don Carlos da Lautrec'in ona tanıklık yaptığı bir düelloda öldürülmüştü. İbni Hamit'in sonunuysa kimse öğrenemedi.

Tunus'tan Kartaca yıkıntılarına giden kapıdan çıkılınca, bir mezarlıkla karşılaşılır. Bu mezarlığın bir köşesinde, bir palmiye'nin altında, bana, son İbni Sirac'ın mezarı dedikleri bir mezar gösterdiler. Bu mezarın hiçbir olağanüstülüğü yoktur. Mezar taşı dümdüzdür. Yalnızca Magriplilerin geleneğine, bu taşın ortasına demir kalemle küçük bir çukur kazılmıştır. Bu mezar çanağında yağmur suyu birikir ve bu yakıcı iklimde kuşların susuzluğunu giderir.

C

Aydınlanma Kitaplığı

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Yayınlanan Kitaplar:

CHATEAUBRIAND-SON İBNİ SİRAC'IN SERÜVENLERİ

- 1- Sokrates'in Savunması (Platon)
- 2- Devlet Adamı (Platon)
- 3- Candide (Voltaire)
- 4- Atinalıların Devleti (Aristoteles)
- 5- Top Oynayan Kedi Mağazası (Balzac)
- 6- Devlet I-II (Platon)
- 7- Devlet III-IV (Platon)
- 8- Yüzbaşının Kızı (Puşkin)
- 9- Philebos (Platon)
- 10- İtalya Hikâyeleri I (Stendhal)
- 11- İtalya Hikâyeleri II (Stendhal)
- 12- Yaşlılık/Dostluk (Cicero)
- 13- Masallar (Aisopos)
- 14- Pazartesi Öyküleri I (Alphonse Daudet)
- 15- Pazartesi Öyküleri II (Alphonse Daudet)
- 16- Rönesans (Jules Michelet)
- 17- Dr. Jekyll ve Mr. Hyde (Robert L. Stevenson)
- 18- Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carroll)
- 19- Yöntem Üzerine Konuşma (Descartes)
- 20- Gılgamış Destanı
- 21- Martı/Vişne Bahçesi (Çehov)
- 22- Gulliver Cüceler Ülkesinde (Jonathan Swift)
- 23- Totem ve Tabu I (Sigmund Freud)
- 24- Totem ve Tabu II (Sigmund Freud)
- 25- Değişen Kafalar (Thomas Mann)
- 26- Çin Öyküleri (Anonim)
- 27- Gulliver Devler Ülkesinde (Jonathan Swift)
- 28- Şiirler (Safo)
- 29- Üç Öykü (Gogol)
- 30- Mozart Prag Yolunda (Eduard Mörike)
- 31- Masallar I (Jacob ve Wilhelm Grimm)
- 32- Şeytanlı Göl (George Sand)
- 33- Çocukluk (Lev Tolstoy)
- 34- Tefeci Gobseck/Üç Öykü (Balzac)
- 35- Masallar II (Jacob ve W. Grimm)
- 36- Michael Kohlhaas (H. von Kleist)
- 37- Yıkıntılar I (Volney)
- 38- Yıkıntılar II (Volney)
- 39- Pierre ve Jean (Maupassant)
- 40- Paul ve Virginie (Bernardin de Saint-Pierre)
- 41- Metafizik Üzerine Konuşma (Leibniz)
- 42- İvan İvanoviç ile İvan Nikiforoviç'in Öyküsü (Gogol)
- 43- Haksız Yönetime Karşı / Tembellik Hakkı (Henry D. Thoreau / Paul Lafargue)
- 44- Sadık-Safdil (Voltaire)
- 45- Yunus Emre I (İlhan Başgöz)
- 46- Yunus Emre II (İlhan Başgöz)
- 47- Yunus Emre III (İlhan Başgöz)
- 48- Tours Papazı (H. de Balzac)
- 49- Bizans (Ferenc Herczeg)
- 50- Erzurum Yolculuğu /Byelkin'in Öyküleri (Puşkin)
- 51- Macbeth (Shakespeare)
- 52- Genç Werther'in Acıları (Goethe)
- 53- Yeraltından Notlar (Fiyodor Dostoyevski)
- 54- Pâl Sokağı'nın Çocukları (Ferenc Molnar)
- 55- Yalnız Gezerin Düşlemleri (J. J. Rousseau)
- 56- Yaşamlar (Plutarkhos)
- 57- Öyküler I (Oscar Wilde)
- 58- Öyküler II (Oscar Wilde)
- 59- Yeniyetmelik (Lev Tolstoy)
- 60- Beyaz Geceler/Uysal Kız (Fiyodor Dostoyevski)
- 61- Dr. Faustus (Christopher Marlow)
- 62- Faust (Goethe)
- 63- Yazlık Dönüşü (Goldoni)
- 64- Karac'oglan I (İlhan Başgöz)
- 65- Karac'oglan II (İlhan Başgöz)
- 66- Bilinmeyen Başyapıt / Kırmızı Han (Balzac)
- 67- Sevil Berberi (Beaumarchais)

CHATEAUBRIAND-SON_İBNİ_SİRAC'IN_SERÜVENLERİ

- 68- Ankara Anıtı (Augustus)
 - 69- Peter Schlemihl (Adelbert von Chamisso)
 - 70- Yeni Atlantis (Bacon)
 - 71- Knulp (Hermann Hesse)
 - 72- Gençlik I (Lev Tolstoy)
 - 73- Gençlik II (Lev Tolstoy)
 - 74- Sezar ve Kleopatra (George Bernard Shaw)
 - 75- Kır Atlı (Theodor Storm)
 - 76- Mektuplar (Platon)
 - 77- Bayazıt (Racine)
 - 78- Tula Teyze (Miguel de Unamuno)
 - 79- Fıçıdan Öyküler (Storm)
 - 80- Apartman I (Zola)
 - 81- Apartman II (Zola)
 - 82- Apartman III (Zola)
 - 83- Yol Arkadaşım - Öyküler (Maksim Gorki)
 - 84- Bartleby (Herman Melville)
 - 85- Bozkırda Bir Kral Lear (Turgenyev)
- Okurlarımız, eksik kitaplarını Cumhuriyet Kitap Kulübü'nden sağlayabilirler.

C

Aydınlanma Kitaplığı

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Çıkacak Kitaplar:

- c Seçme Öyküler (Çehov)
- c Gülme (Bergson)
- c Benito Cereno (Herman Melville)
- c Alacakaranlıkta-Tonio Kröger (T.Mann)
- c Felsefenin İlkeleri (Descartes)
- c Aktörlük Hakkında Aykırı Düşünceler (Diderot)
- c Üç Kısa Oyun (Pirandello)
- c Marie Grubbe I (Jacobsen)
- c Marie Grubbe II (Jacobsen)
- c Hastalık Hastası (Molière)
- c Bahar Selleri (Turgenyev)